

FOCUS

#12

02 - 2024

DE BRUSSELSE GEMEENTELIJKE FINANCIËN 2018-2022

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

VOORWOORD

Dit verslag heeft als doel de belangrijkste trends te identificeren op het vlak van ontvangsten en uitgaven van het eigen dienstjaar van de gewone dienst van de negentien gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). De periode tussen 2018 en 2021 werd geanalyseerd op basis van de gemeenterekeningen. De gegevens voor het dienstjaar 2022 komen uit de initiële en gewijzigde begrotingen van de gemeenten en worden ter informatie toegelicht.

In het eerste deel van het verslag komt de ontwikkeling van het resultaat van het eigen dienstjaar aan bod, alsook de ontwikkeling van de verschillende grote ontvangsten- en uitgavencategorieën voor alle negentien gemeenten van het BHG.

Het tweede deel heeft in het bijzonder betrekking op de voornaamste ontvangsten en uitgaven van de gemeenten. Wat betreft de ontvangsten, zullen de aanvullende belasting op de onroerende voorheffing (OV), de aanvullende belastingen op de personenbelasting (PB), de Algemene Dotatie aan de Gemeenten (ADG) en de belasting op de kantooroppervlakte grondiger aan bod komen. Wat betreft de uitgaven, zal er dieper worden ingegaan op de uitgaven met betrekking tot het personeel in actieve dienst, de pensioenen, de overdrachten naar Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's) en de overdrachten naar politiezones. Er zal ook een hoofdstuk worden gewijd aan de buitengewone dienst.

Er wordt systematisch een vergelijking van de gemeentelijke ontvangsten en uitgaven per inwoner gemaakt om te vermijden dat verschillen in bevolkingsaantallen een vertekend beeld zouden geven van de omvang en de evolutie van de ontvangsten en uitgaven. Wat betreft de ontvangsten uit aanvullende belastingen, zal er een analyse van de ontvangsten teruggebracht op gewestelijk tarief worden voorgesteld om de effecten uit te sluiten die inherent zijn aan de heterogeniteit van de tarieven en de ontwikkeling ervan.

Om de gemeenten onderling te vergelijken werden ze voor bepaalde gegevens ingedeeld in sociaaleconomische categorieën¹. De gemeenten worden ingedeeld in groepen volgens vijf sociaaleconomische criteria, op basis waarvan we vijf clusters onderscheiden:

- residentiële gemeenten van het zuidoosten: Oudergem, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe;
- residentiële gemeenten van het noordwesten: Sint-Agatha-Berchem, Evere, Ganshoren, Jette en Koekelberg;
- gemeenten eerste gordel: Etterbeek, Elsene, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node;
- grote "kanaalgemeenten": Anderlecht, Vorst, Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek;
- werkgelegenheidscentrum: Stad Brussel.

De voorgestelde cijfers zijn over het algemeen exclusief de subsidies en de lonen van leerkrachten in het gemeentelijke onderwijs die door de gemeenschappen worden betaald.

Net als bij de analyses over de toestand van de gemeentelijke financiën worden de resultaten van de Stad Brussel in sommige gevallen afzonderlijk weergegeven omdat ze grote bedragen betreffen die de cijfers voor alle gemeenten samen te veel beïnvloeden.

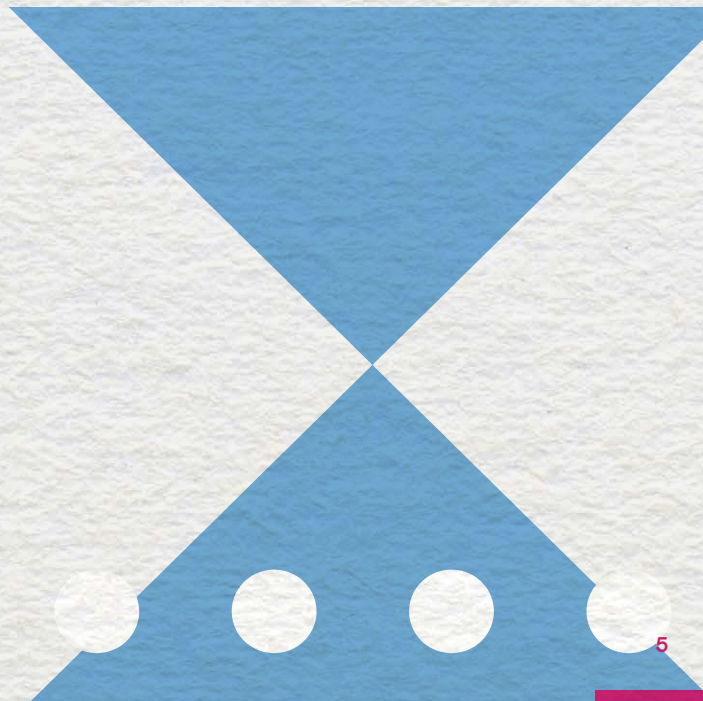
¹ Met het oog op coherentie en vergelijkbaarheid werd de door Belfius gebruikte typologie overgenomen.

Kerngegevens

KERNGEGEVENS

- Wat betreft het eigen dienstjaar, laten de negentien gemeenten **in 2021 een totaal optekenen van 2,57 miljard euro aan ontvangsten, of 2 105 euro per inwoner.**
- De “ **andere overdrachten** ” (financiering van specifieke lokale beleidsmaatregelen door zowel het BHG als de federale overheid, de gemeenschappen en andere instellingen die niet tot de ADG behoren, maar die wel de Dotatie artikel 46 bis en de subsidie Fiscaal Compensatiefonds omvatten) zijn de **voornaamste financieringsbron** van de gemeenten in 2021 (30 %).
- De ontvangsten uit opcentiemen op de **OV** worden de tweede **bron van inkomsten** voor de gemeenten (28 % in 2021).
- De OV-ontvangsten namen tussen 2018 en 2021 gemiddeld met 3,39 % per jaar toe (met uitzondering van de Stad Brussel). Dit is hoger dan de stijging van de totale ontvangsten (2,29 %) en de inflatie (1,67 %).
- Het **aandeel** van de opbrengst van de **PB** (9 % in 2021) geeft op de lange termijn **een dalende trend te zien**, toe te schrijven aan een beleid van bewuste tariefverlagingen bij bepaalde gemeenten.
- De **prestatieontvangsten** (diensten gepresteerd door de gemeente; 8 % in 2021) en **schulden** (dividenden; 2 % in 2021), alsook de **ADG** (14 % in 2021) zijn goed voor een **relatief stabiel aandeel** van de ontvangsten.
- De analyse van de verschillende soorten ontvangsten leidt tot de conclusie dat het **aandeel** van deze **verschillende soorten ontvangsten** in de totale ontvangsten **aanzienlijk** varieert per gemeente.
- Achter een vergelijkbaar niveau van ontvangsten kunnen dan ook zeer uiteenlopende situaties schuilgaan inzake **fiscale druk** op de bevolking, wegens de zeer diverse sociaaleconomische structuur van de Brusselse bevolking en een zeer uiteenlopend niveau van eigen ontvangsten (totale ontvangsten - dotaties) per inwoner tussen gemeenten.
- De analyse van de gemeentelijke ontvangsten per inwoner en per cluster wijst op een enigszins **homogeen verloop van de evoluties**, gekenmerkt door een vrij **constante toename**. Daarentegen onthult een gedetailleerde analyse van de evoluties van de ontvangsten **heterogene profielen**.
- Gezien de marge van de eigen ontvangsten van de gemeenten (totale ontvangsten-subsidies) hebben sommige gemeenten **met sociaaleconomische profielen die grotere behoeften met zich meebrengen** voor de opcentiemen op de onroerende voorheffing tarieven gehanteerd die merkbaar hoger liggen dan het gemiddelde omdat hun ontvangsten onder het gewestelijke gemiddelde liggen. Om hun uitdagingen het hoofd te kunnen bieden, hebben de meeste van die gemeenten hun overigens hun al zeer hoge opcentiemen nog verder opgetrokken, wat de fiscale druk op de bevolking vergroot. Andere gemeenten hebben dan weer - dankzij een intrinsiek hoog ontvangstenniveau dat ruim boven het gemiddelde ligt - een veel lagere fiscale druk.
- De **belastingen op ondernemingen** maken een belangrijk deel uit van de ontvangsten uit de eigen gemeentelijke fiscaliteit. Van deze belastingen is de **belasting op de kantooroppervlakte** de belangrijkste bron van ontvangsten (53 % in 2021). Het is delicaat vergelijkingen te maken tussen gemeenten gelet op de diversiteit van de belastinggrondslag, de belastbare basis, de aanslagvoet en de vrijstellingen. Die verschillen, die verband houden met de socio-economische structuur van de gemeenten, zijn een gevolg van de gemeentelijke fiscale autonomie. Laten we Brussel als voorbeeld nemen. Brussel is goed voor 50 % van alle kantooroppervlakte in het Brussels Gewest, die 20 % van de totale oppervlakte van het Gewest inneemt. In Sint-Joost-ten-Node bijvoorbeeld is 6 % van de kantooroppervlakte geconcentreerd in een gebied van minder dan 1 % van de totale oppervlakte van het Brussels Gewest.
- De ontvangsten per inwoner in de gemeenten van de **eerste gordel** en in de **Stad Brussel** zijn **hoger**, net als **de uitgaven per inwoner**.
- Wat betreft het eigen dienstjaar, laten de negentien gemeenten **in 2021 een totaal optekenen van 2,58 miljard euro aan uitgaven, of 2 118 euro per inwoner.**

- De **uitgaven voor het personeel in actieve dienst** zijn afgetekend **de grootste uitgavenpost (37 % in 2021)**.
- Net als de globale ontvangsten geven ook de **uitgaven** per gemeente een enigszins **gelijklopende evolutie** te zien, maar krijgen we een meer **ongelijkmatig beeld** wanneer we ze nader onder de loep nemen.
- Ondanks een afnemend tekort in het resultaat van het eigen dienstjaar putten de gemeenten sinds de gezondheids crisis aanzienlijk uit hun reserves.
- In 2021 bedroeg de **langetermijnschuld**, buiten tussenkomsten van het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT), 1,57 miljard euro (1 289 euro per inwoner), of 61,11 % van de gewone ontvangsten (buiten het gesubsidieerd onderwijs).

Acroniemen

ADG	Algemene Dotatie aan de Gemeenten
BGHGT	Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën
BHG	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
BISA	Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse
ELL	Equivalentente Leefloon
LL	Leefloon
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OV	Onroerende Voorheffing
PB	Personenbelasting
VZW	Vereniging Zonder Winstoogmerk

De ontvangsten en uitgaven van alle negentien gemeenten

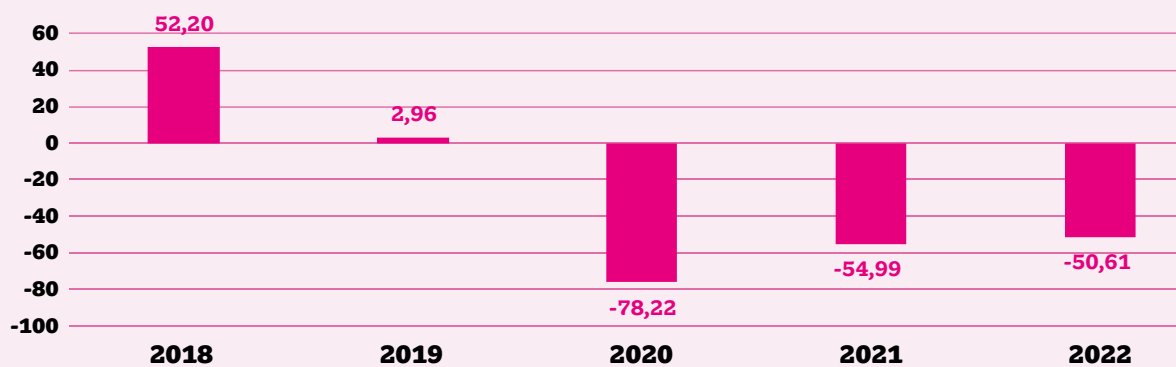

1. DE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VAN ALLE NEGENTIEN GEMEENTEN VAN HET BHG

In het eerste deel van deze analyse komen de evoluties van het resultaat van het eigen dienstjaar aan bod, alsook het met reserves aangevulde gecumuleerde resultaat en de uitgaven- en ontvangstencategorieën van alle negentien gemeenten van het BHG.

1.1 Het resultaat van het eigen dienstjaar en het met reserves aangevulde gecumuleerde resultaat

Grafiek 1:
Resultaat van het eigen dienstjaar (na functionele overboekingen),
in miljoenen euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021, gewijzigde begrotingen 2022

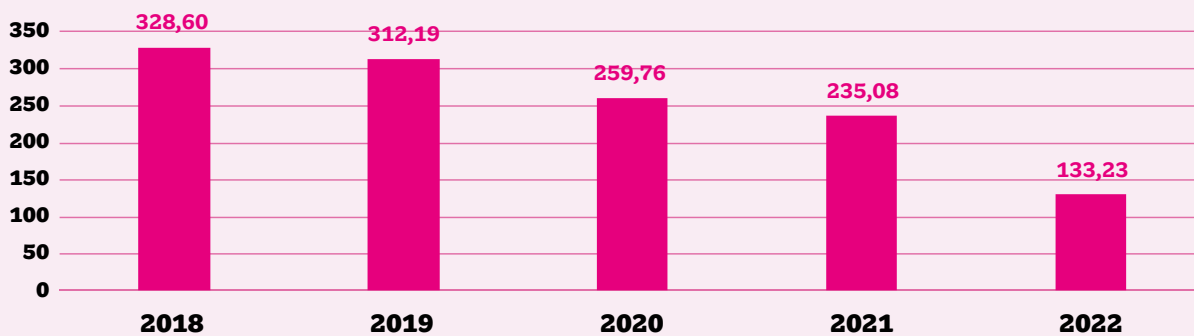

De gewijzigde begrotingen voor 2022 van alle negentien gemeenten van het BHG leggen een negatief resultaat van het eigen dienstjaar (na functionele overboekingen) voor van 50,61 miljoen euro.

In 2018 waren er slechts twee gemeenten met een tekort in het eigen dienstjaar (na functionele overboekingen). Dit aantal steeg naar zestien in 2020 en daalde weer naar twaalf in 2021. Volgens de gewijzigde begrotingen lieten veertien gemeenten in 2022 een tekort optekenen.

De evolutie van het resultaat toont dat de gemeenten in staat waren een deel van het tekort te beperken dat een gevolg was van de gezondheids crisis van 2020. Op de rekening van 2021 bedroeg het tekort echter 54,99 miljoen euro, of een verbetering met 23,23 miljoen euro. Deze trend lijkt te worden bevestigd door de gewijzigde begrotingen voor 2022, daar het tekort voortaan 50,61 miljoen euro bedraagt. Zoals echter uit volgende grafiek blijkt, hebben de gemeenten aanzienlijk uit hun reserves moeten putten.

Grafiek 2:
Gecumuleerd resultaat aangevuld met de gewone reserves zonder de provisies,
in miljoenen euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021, gewijzigde begrotingen 2022

De gemeenten hebben hun met gewone reserves aangevulde gecumuleerde resultaten (buiten de provi­sies) zien verslechteren in het kader van de gezondheids­crisis. Zoals toegelicht in [Focus nr. 10](#) betref­fende de impactanalyse van de COVID-19-gezondheids­crisis op de gemeentelijke financiën in de begrotings­rekeningen van het dienstjaar 2020, bedroegen de kosten van de gezondheids­crisis in 2020 76,4 miljoen euro voor alle gemeenten. Voor het boekjaar 2021 werd de impact van de gezondheids­crisis geraamd op 26,6 miljoen euro.

In 2018 en 2019 had geen enkele gemeente een negatief met reserves aangevuld gecumuleerd resultaat. In 2020 en 2021 legden echter drie gemeenten een negatief resultaat voor, namelijk Sint-Agatha-Berchem, Evere en Sint-Joost-ten-Node. Uit de gewijzigde begrotingen voor 2022 blijkt dat vijf gemeenten een negatief met reserves aangevuld gecumuleerd resultaat hebben, namelijk: Anderlecht, Sint-Agatha-Berchem, Evere, Vorst en Sint-Joost-ten-Node.

1.2 Ontvangsten van het eigen dienstjaar: evolutie en uitsplitsing voor alle negentien gemeenten

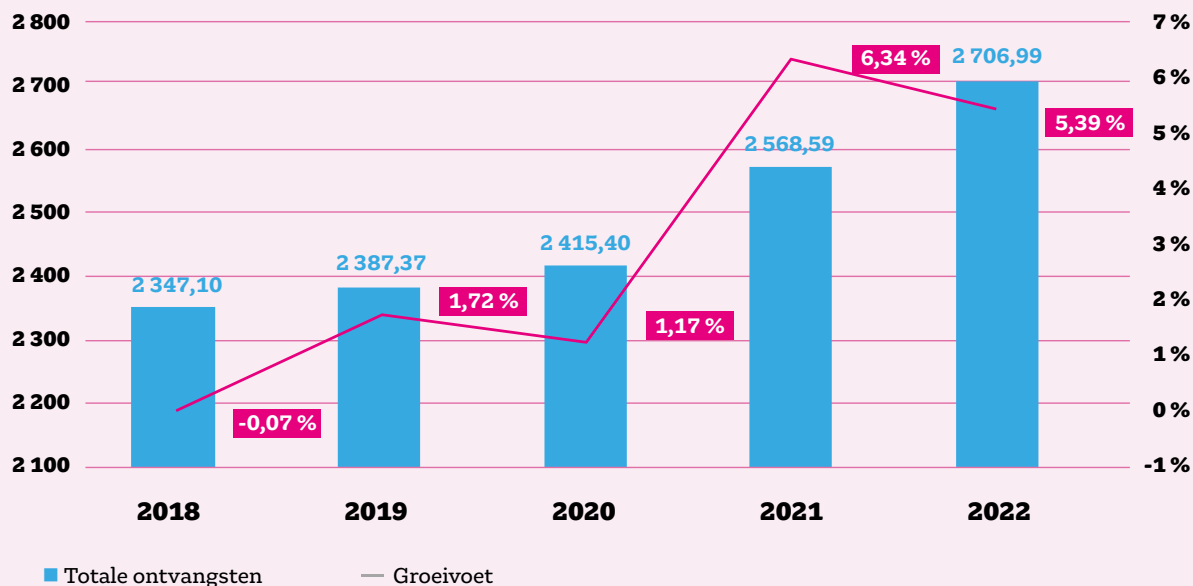
Wat betreft het eigen dienstjaar, laten de negentien gemeenten voor 2021 een totaal optekenen van 2,57 miljard euro aan ontvangsten, of 2 105 euro per inwoner. De gewijzigde begrotingen voor 2022 laten ontvangsten zien ten bedrage van 2,71 miljard euro, of 2 214 euro per inwoner.

Van 2018 tot 2021 stegen de ontvangsten van de negentien gemeenten met gemiddeld 2,29 % per jaar, een cijfer dat hoger ligt als de gemiddelde toename van de inflatie (1,67 %). Tijdens dezelfde periode waren de posten die in absolute waarden de grootste stijging vertoonden de " andere overdrachten " (171,45 miljoen euro; 28,85 %), de " opcentiemen op de OV " (46,60 miljoen euro; 6,86 %), de " ADG " (16,25 miljoen euro; 4,68 %) en de " prestatieontvangsten " (10,00 miljoen euro; 5,39 %).

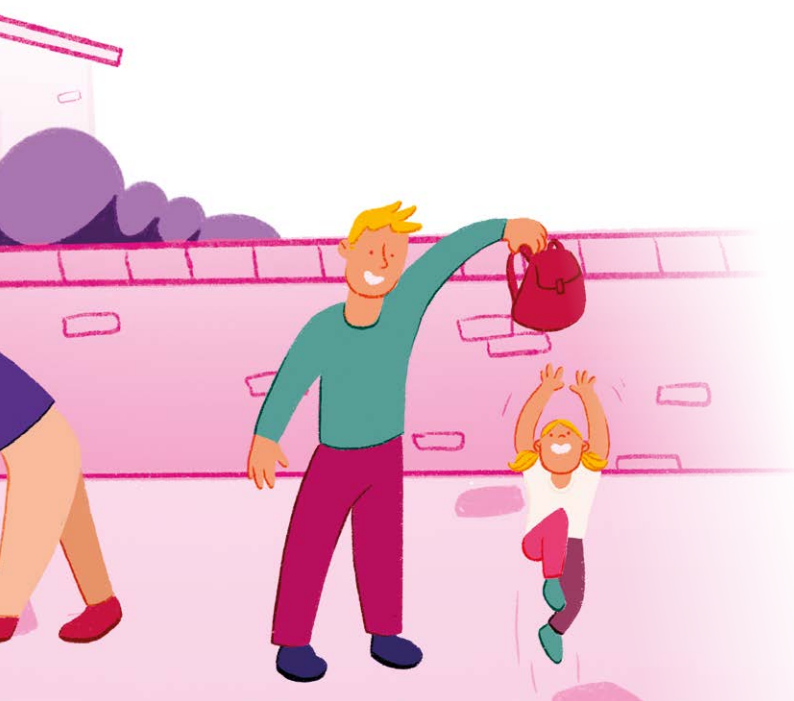

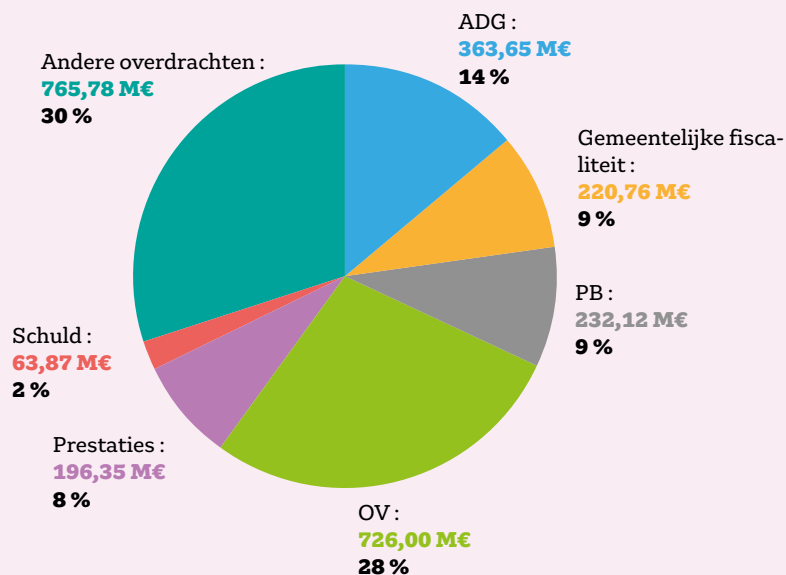
Grafiek 3:
Evolutie van de ontvangsten voor alle negentien gemeenten van het BHG,
 in miljoenen euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021, gewijzigde begrotingen 2022

Grafiek 4:
Uitsplitsing van de ontvangstencategorieën voor alle negentien gemeenten voor de rekeningen 2021
 in % en in miljoenen euro

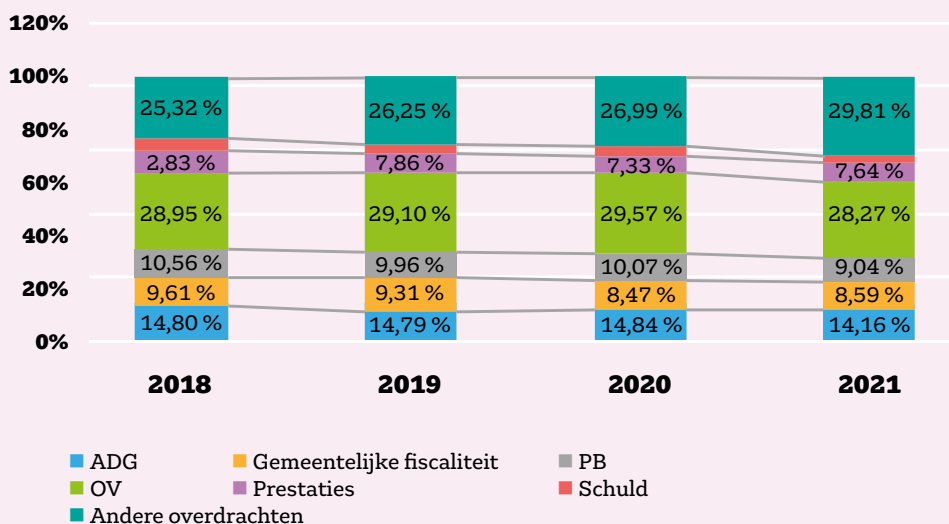

Bronnen: rekeningen 2021

De twee voornaamste bronnen van ontvangsten voor alle negentien gemeenten zijn de "andere overdrachten" (financiering van specifieke lokale beleidsmaatregelen door zowel het BHG als de federale overheid, de gemeenschappen en andere instellingen die niet tot de ADG behoren, maar die wel de Dotatie artikel 46 bis en de subsidie Fiscaal Compensatiefonds omvatten) (30 %), alsook de "opcentiemen OV" (28 %). De ADG is de derde bron van ontvangsten (14 %), gevolgd door de opcentiemen PB (9 %), de gemeentelijke fiscaliteit (9 %), de prestaties (8 %) en de schulden (2 %).

Grafiek 5:
Evolutie van de uitsplitsing van de ontvangsten
in %

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021

Als we de evolutie van de ontvangstencategorieën bekijken, stellen we vast dat het aandeel van de "andere overdrachten" gestegen is van 25,32 % (594,33 miljoen euro) in 2018 naar 29,81 % (765,78 miljoen euro) in 2021. Pas vanaf 2021 is deze categorie de belangrijkste bron van ontvangsten voor de gemeenten van het BHG.

Voorheen was de aanvullende belasting op de OV de belangrijkste bron van ontvangsten. Ondanks een stabiele evolutie van haar aandeel in de ontvangsten van de gemeenten, neemt deze belasting voortaan de tweede plaats in.

Het aandeel van de ontvangsten uit de opcentiemen op de PB daalt structureel in het licht van een bewust beleid door sommige gemeenten om de tarieven te verlagen. Dit aandeel daalt van 10,56 % (247,74 miljoen euro) in 2018 naar 9,06 % in 2021 (232,12 miljoen euro). Op basis van cijfers van de Federale Overheidsdienst Financiën zal de PB een lichte heropleving kennen in 2022, met een stijging van 5,27 % (12,23 miljoen euro) ten opzichte van de 244,36 miljoen euro in 2021.

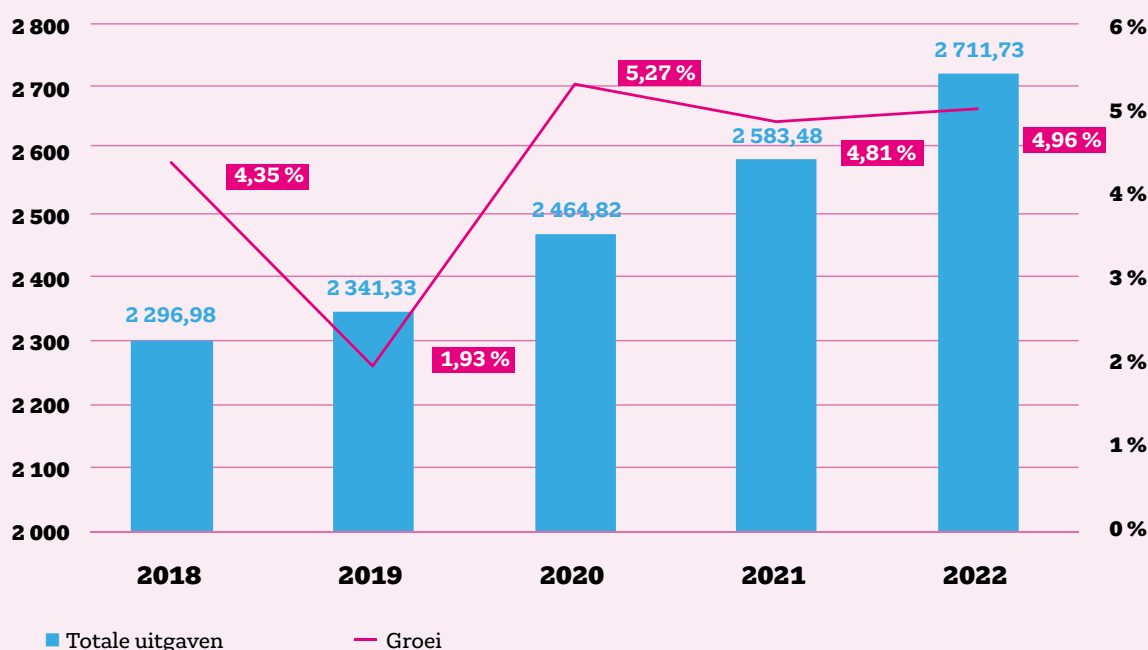
De aandelen van de andere ontvangstencategorieën bleven stabiel tussen 2018 en 2021.

Het is duidelijk dat het aandeel van de eigen inkomsten van de gemeenten, en dus hun zelfvoorzienend vermogen, van jaar tot jaar afneemt. Dit is te verklaren door de impact van de COVID-crisis², de komende jaren zal moeten worden nagegaan of deze trend zich voortzet.

² Zie "Focus BPB #10 - COVID-19-crisis: impact op de gemeentelijke financiën" gepubliceerd op de website van BPB.

1.3 Uitgaven voor het eigen dienstjaar: evolutie en uitsplitsing voor alle negentien gemeenten

Grafiek 6:
Evolutie van de uitgaven voor alle negentien gemeenten van het BHG,
in miljoenen euro

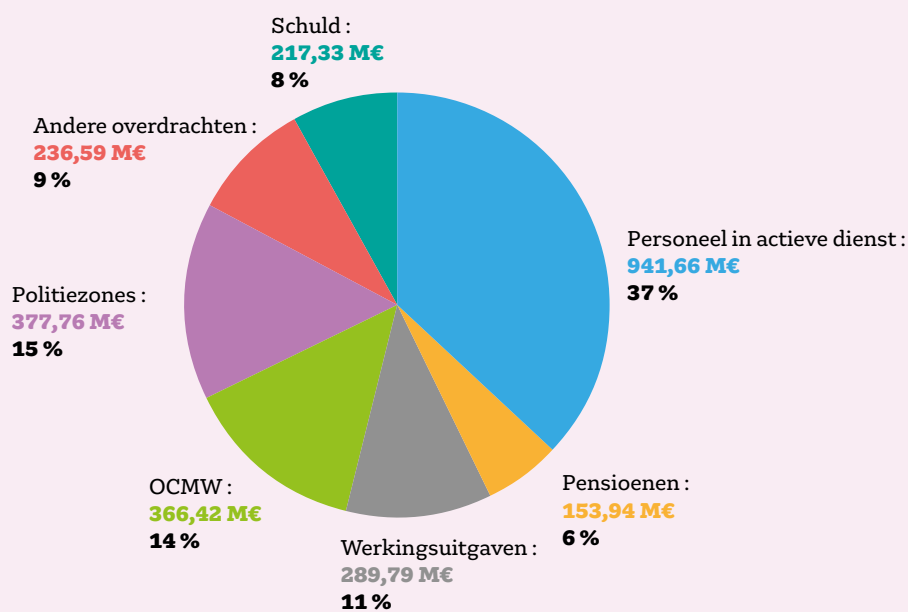
Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021, initiële begrotingen 2022

Wat betreft het eigen dienstjaar, laten de negentien gemeenten voor 2021 een totaal optekenen van 2,58 miljard euro aan uitgaven, of 2118 euro per inwoner. De initiële begrotingen voor 2022 laten uitgaven zien ten bedrage van 2,71 miljard euro, of 2 218 euro per inwoner.

Van 2018 tot 2021 stegen de uitgaven van de negentien gemeenten met gemiddeld 4,09 % per jaar, een cijfer dat hoger ligt als de gemiddelde jaarlijkse toename van de ontvangsten (2,29 %) en inflatie (1,67 %). Deze evolutie wordt verklaard door een stijging in alle uitgavencategorieën: de uitgaven voor het personeel in actieve dienst nemen toe met 124,26 miljoen euro (15,20 %), de werkingsuitgaven met 34,01 miljoen euro (13,33 %), de pensioenen met 23,27 miljoen euro (17,80 %), de dotaties aan de politiezones met 21,82 miljoen euro (6,13 %) en de dotaties aan de OCMW's met 40,99 miljoen euro (12,60 %).

Grafiek 7:
Uitsplitsing van de uitgavencategorieën voor alle negentien gemeenten voor de rekeningen 2021
 in % en in miljoenen euro

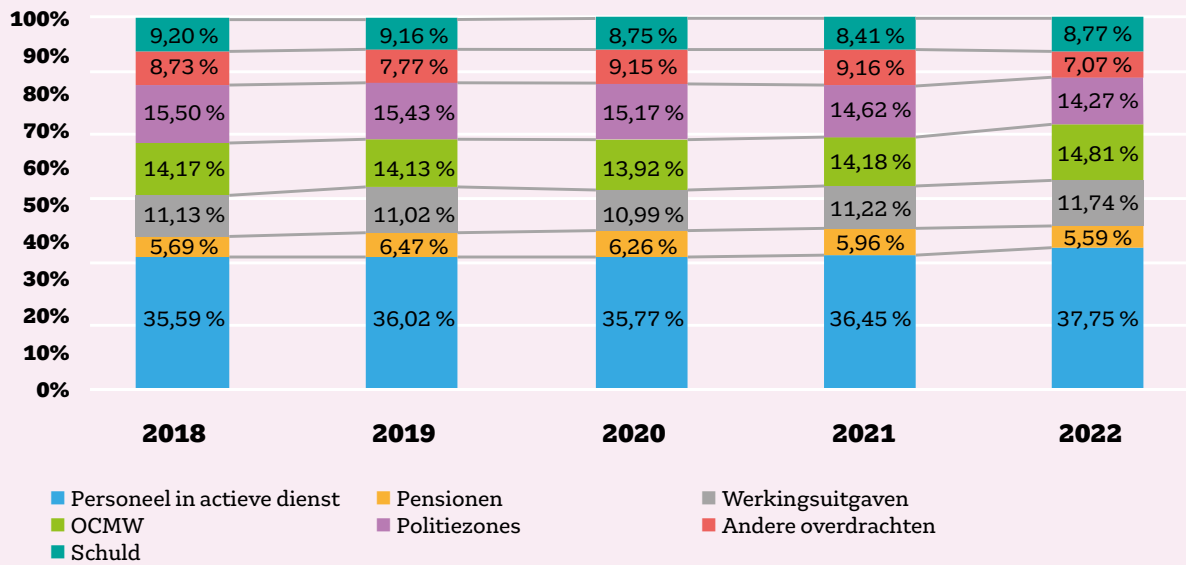
Bronnen: gemeenterekeningen 2021

Voor het dienstjaar 2021 zijn de personeelsuitgaven de voornaamste bron van uitgaven voor alle negentien gemeenten van het BHG. Daaronder vallen de uitgaven voor het personeel in actieve dienst (37%), alsook de uitgaven betreffende de pensioenen (6%).

De overdrachtsuitgaven naar de politiezones en de OCMW's zijn ook belangrijke uitgavencategorieën voor de gemeenten en zijn goed voor respectievelijk 15% en 14%.

Daarna komen de werkingsuitgaven (11%), de andere overdrachten (9%) en de schulduitgaven (8%).

Grafiek 8:
Evolutie van de uitsplitsing van de uitgaven
in %

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021, initiële begrotingen 2022

De evolutie van de aandelen van de uitgavencategorieën is stabiel in de periode van 2018 tot 2021. We nemen echter een lichte stijging waar van het aandeel betreffende de andere overdrachten (namelijk van 8,73 % in 2018 naar 9,16 % in 2021), en in het aandeel van de uitgaven betreffende het personeel in actieve dienst (namelijk van 35,59 % in 2018 tot 36,45 % in 2021). Omgekeerd daalt het aandeel van de overdrachten naar de politiezones lichtjes in dezelfde periode, namelijk van 15,50 % in 2018 naar 14,62 % in 2021. De evolutie van het aandeel betreffende de overdrachten naar de OCMW's is stabiel in de periode van 2018 tot 2021.

Wat het dienstjaar 2022 betreft, blijkt uit de initiële begrotingen dat het aandeel betreffende de uitgaven van het personeel in actieve dienst is gestegen van 36,45 % in de rekening 2021 tot 37,75 % in de initiële begrotingen 2022. Deze verandering is in werkelijkheid meer uitgesproken, daar de initiële begrotingen 2022 niet altijd rekening hielden met alle indexeringen die in 2022 plaatsvonden.

De belangrijkste ontvangsten en uitgaven

2. DE BELANGRIJKSTE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN BIJ DE GEMEENTEN

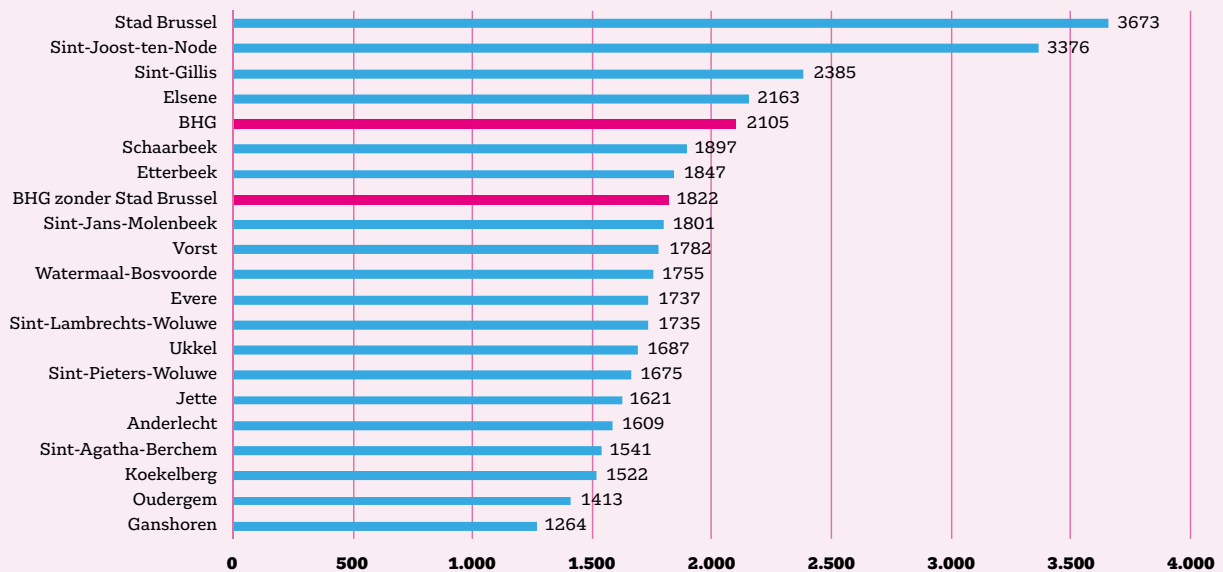
Het doel van dit tweede deel van het verslag is om de belangrijkste ontvangsten en uitgaven bij de gemeenten in het bijzonder te analyseren.

2.1 De ontvangsten

2.1.1 De uitsplitsing van de ontvangsten

Wat betreft de ontvangsten, zullen de rangschikking per inwoner, de aanvullende belasting op de OV, de aanvullende belasting op de PB en de ADG worden geanalyseerd.

Grafiek 9:
Ontvangsten van het eigen dienstjaar zonder het gesubsidieerde onderwijs in 2021 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2021

De ontvangstenniveaus zijn vrij heterogeen, met aanzienlijke verschillen ten opzichte van het gewestelijke gemiddelde buiten de Stad Brussel van 1 822 euro per inwoner, en 2 105 euro per inwoner als we de Stad Brussel in rekening nemen (in 2021). We hebben het dus over een kloof van 1 tot 3 tussen het laagste (Ganshoren; 1 264 euro per inwoner) en het hoogste (Stad Brussel; 3 673 euro per inwoner) ontvangstenniveau.

Twee gemeenten, d.i. de Stad Brussel en Sint-Joost-ten-Node, hebben veel hogere ontvangsten dan de andere gemeenten. De gemeenten Sint-Gillis en Elsene liggen ook boven het gemiddelde, zij het in mindere mate. De gemeenten Oudergem en Ganshoren hebben daarentegen lagere ontvangsten en staan daarom onderaan de rangschikking. De meeste gemeenten hebben inkomsten per inwoner tussen 1 522 en 1 801 euro. Twee andere gemeenten hebben ontvangsten die boven het gemiddelde liggen (buiten de Stad Brussel): Schaarbeek en Etterbeek.

Wegens de specifieke situatie van de Stad Brussel liggen de ontvangsten per inwoner er merkkelijk hoger dan bij de andere gemeenten (3 673 euro), wat een vertekening geeft van het gewestelijke gemiddelde. Alle ontvangstencategorieën zijn betrokken. In wat volgt, zullen we zien dat deze vaststelling ook voor de uitgaven geldt.

Tabel 1:
Samenvatting van de uitgesplitste ontvangsten per inwoner in 2021,
in %

	Ontvangsten						
	ADG	Gemeen- telijke fiscaliteit	Aanvullende PB*	Opcentie- men OV*	Prestaties	Schuld	Andere overdrach- ten
Grote "Kanaalgemeenten"							
Anderlecht	21 %	5 %	7 %	26 %	7 %	2 %	31 %
Vorst	20 %	6 %	11 %	24 %	6 %	2 %	29 %
Sint-Jans-Molenbeek	29 %	4 %	6 %	20 %	7 %	2 %	33 %
Schaarbeek	24 %	9 %	9 %	22 %	9 %	2 %	25 %
Residentiële gemeenten van het zuidoosten							
Oudergem	7 %	10 %	18 %	40 %	7 %	3 %	16 %
Ukkel	6 %	9 %	18 %	40 %	7 %	3 %	17 %
Watermaal-Bosvoorde	8 %	10 %	18 %	37 %	7 %	3 %	18 %
Sint-Lambrechts-Woluwe	6 %	10 %	15 %	41 %	11 %	2 %	15 %
Sint-Pieters-Woluwe	5 %	6 %	20 %	40 %	6 %	2 %	21 %
Residentiële gemeenten van het noordwesten							
Sint-Agatha-Berchem	15 %	9 %	12 %	29 %	10 %	3 %	22 %
Evere	15 %	11 %	10 %	25 %	9 %	3 %	28 %
Ganshoren	23 %	3 %	13 %	28 %	7 %	4 %	22 %
Jette	21 %	7 %	12 %	23 %	11 %	3 %	24 %
Koekelberg	29 %	3 %	10 %	20 %	6 %	2 %	30 %
Centrum voor werkgelegenheid: Stad Brussel							
Stad Brussel	6 %	10 %	4 %	30 %	6 %	2 %	41 %
Gemeenten eerste gordel							
Etterbeek	17 %	10 %	12 %	27 %	6 %	2 %	26 %
Elsene	11 %	7 %	13 %	29 %	13 %	3 %	24 %
Sint-Gillis	19 %	10 %	8 %	18 %	5 %	3 %	37 %
Sint-Joost-ten-Node	16 %	16 %	3 %	28 %	6 %	2 %	30 %
BHG	14 %	9 %	9 %	28 %	8 %	2 %	30 %
BHG zonder Stad Brussel	17 %	8 %	11 %	28 %	8 %	3 %	26 %

*De PB en de OV werden teruggebracht tot het gewestelijke tarief

Bronnen: gemeenterekeningen 2021

Voor analytische doeleinden en om de vergelijking tussen de gemeenten te vergemakkelijken, is het belangrijk op te merken dat de PB- en OV-ontvangsten in bovenstaande tabel werden teruggebracht tot het gewestelijke tarief.

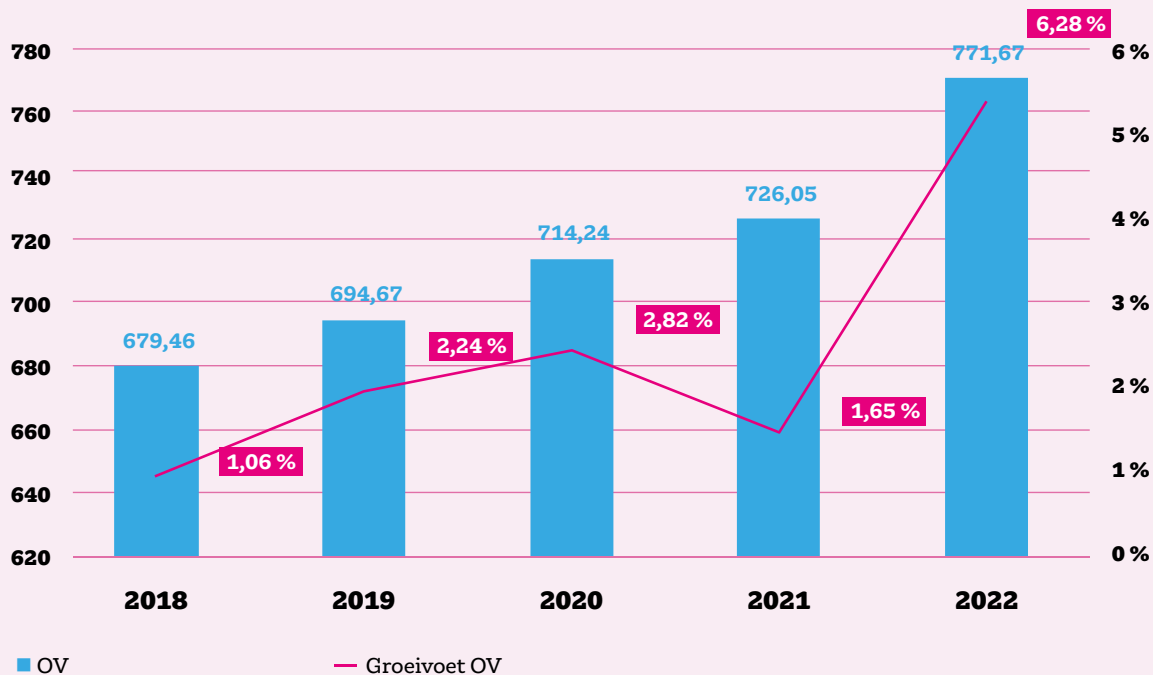
Dit gezegd zijnde, toont de tabel ook dat het aandeel van de verschillende ontvangstencategorieën in de totale ontvangsten per gemeente aanzienlijk kan verschillen. Het sociaaleconomische profiel heeft een grote invloed op de verdeling van de ontvangsten. Zo worden de residentiële gemeenten van het zuidoosten (Oudergem, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe) gekenmerkt door ontvangsten uit de opcentiemen op de PB en OV die ver boven het gemiddelde liggen (tussen 15 % en 20 % voor de PB tegenover een gemiddelde van 9 %, en tussen 37 % en 41 % voor de OV tegenover een gemiddelde van 28 %) terwijl een zeer beperkt aandeel van de totale ontvangsten uit de ADG (ongeveer 7 % ten opzichte van een gewestelijk gemiddelde van 14 %) komt.

Anderzijds bij de grote gemeenten aan het Kanaal (Anderlecht, Vorst, Sint-Jans-Molenbeek, Schaarbeek) ligt het aandeel van de ontvangsten uit de opcentiemen lager dan het gemiddelde terwijl hun afhankelijkheid tegenover de ontvangsten uit de ADG groter is (het aandeel schommelt tussen 20 % en 29 % voor een gemiddelde van 14 %).

2.1.2 Aanvullende belasting op de onroerende voorheffing

Grafiek 10:
Evolutie van de aanvullende belasting op de OV,
in miljoenen euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021, gewijzigde begrotingen 2022

De ontvangsten namen tussen 2018 en 2021 gemiddeld met 3,39 % per jaar toe (met uitzondering van de Stad Brussel). Dit is hoger dan de stijging van de totale ontvangsten (2,29 %) en de inflatie (1,67 %).

Tabel 2:
Aantal opcentiemen op de OV

	2018	2019	2020	2021	2022
Anderlecht	3000	3000	3000	3250	3250
Oudergem	1990	1990	1990	1990	1990
Sint-Agatha-Berchem	2750	3190	3190	3190	3190
Stad Brussel	2950	2950	2950	2950	2950
Etterbeek	2966	2966	2966	2966	2966
Evere	3200	3200	3415	3415	3800
Vorst	3120	3120	3120	3120	3120
Ganshoren	2990	2990	2990	2990	2990
Elsene	2760	2760	2950	2950	2950
Jette	3290	3290	3640	3640	3890
Koekelberg	3090	3090	3090	3090	3090
Sint-Jans-Molenbeek	3350	3350	3350	3350	3350
Sint-Gillis	2960	2960	3050	3050	3050
Sint-Joost-ten-Node	2980	2980	2980	2980	2980
Schaarbeek	3390	3390	3810	3810	3810
Ukkel	2940	2940	2940	2940	2940
Watermaal-Bosvoorde	2800	2800	2800	2800	2800
Sint-Lambrechts-Woluwe	2700	2700	2700	2700	3200
Sint-Pieters-Woluwe	2200	2200	2200	2200	2200
Gewestelijk gemiddelde	2917,16	2940,32	3006,89	3020,05	3079,79
Groeivoet	0,00 %	0,79 %	2,26 %	0,44 %	1,98 %

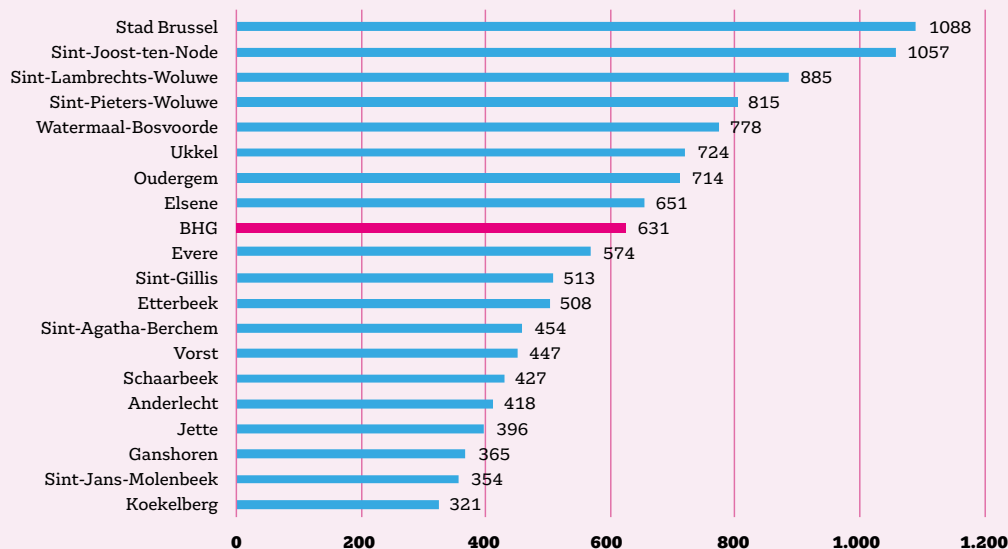
Bronnen: Rekeningen 2018-2021, gewijzigde begrotingen 2022

Het aantal opcentiemen steeg met gemiddeld 1 % per jaar. Sint-Agatha-Berchem heeft haar opcentiemen voor 2019 verhoogd. Evere, Elsene, Jette, Sint-Gillis en Schaarbeek in 2020, Anderlecht in 2021 en Evere, Jette en Sint-Lambrechts-Woluwe in 2022.

In 2022 springen Anderlecht, Sint-Agatha-Berchem, Evere, Vorst, Jette, Sint-Jans-Molenbeek, Schaarbeek en Sint-Lambrechts-Woluwe eruit met opcentiemen die ver boven het gemiddelde liggen. De residentiële gemeenten van het zuidoosten, d.i. Oudergem, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe, blijven daarentegen ver onder het gemiddelde, hoewel hun ontvangsten per inwoner boven het gewestelijke gemiddelde liggen, zoals blijkt uit onderstaande grafiek. De andere gemeenten blijven relatief dicht bij het gemiddelde liggen.

In 2023 hebben acht gemeenten hun OV-tarieven verhoogd, namelijk: Ganshoren, Schaarbeek, Watermaal-Bosvoorde, Anderlecht, Vorst, Elsene, Sint-Jans-Molenbeek en Sint-Gillis.

Grafiek 11:
Ontvangsten van de opcentiemen op de OV teruggebracht tot het gewestelijke tarief in 2022 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro

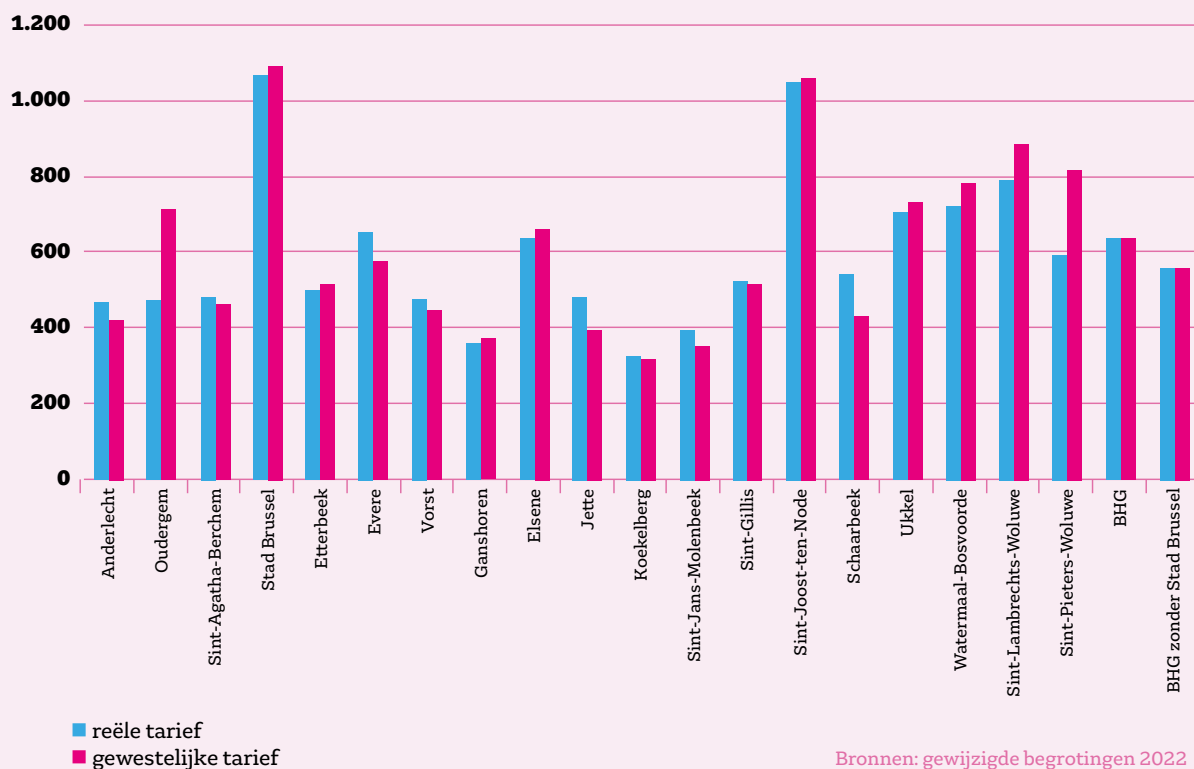
Bronnen: gewijzigde begrotingen 2022

Sommige gemeenten hebben premies ingevoerd die in de eerste plaats bedoeld zijn voor eigenaars die in hun eigen woning wonen. Deze premies worden afgetrokken van de berekening van de OV en helpen om de stijging van het aantal opcentiemen voor deze categorie van eigenaars te compenseren.

Het bedrag per inwoner verschilt aanzienlijk per gemeente. De residentiële gemeenten van het zuidoosten (Oudergem, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe) worden immers gekenmerkt door OV-ontvangsten per inwoner die ver boven het gewestelijke gemiddelde liggen. Met uitzondering van Sint-Joost-ten-Node liggen de gemeenten van de eerste gordel (Etterbeek, Elsene, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node) vrij dicht bij het gemiddelde, terwijl de grote "Kanaalgemeenten" (Anderlecht, Vorst, Sint-Jans-Molenbeek, Schaarbeek) en de residentiële gemeenten van het noordwesten bedragen per inwoner hebben die (in verschillende mate) onder het gemiddelde liggen.

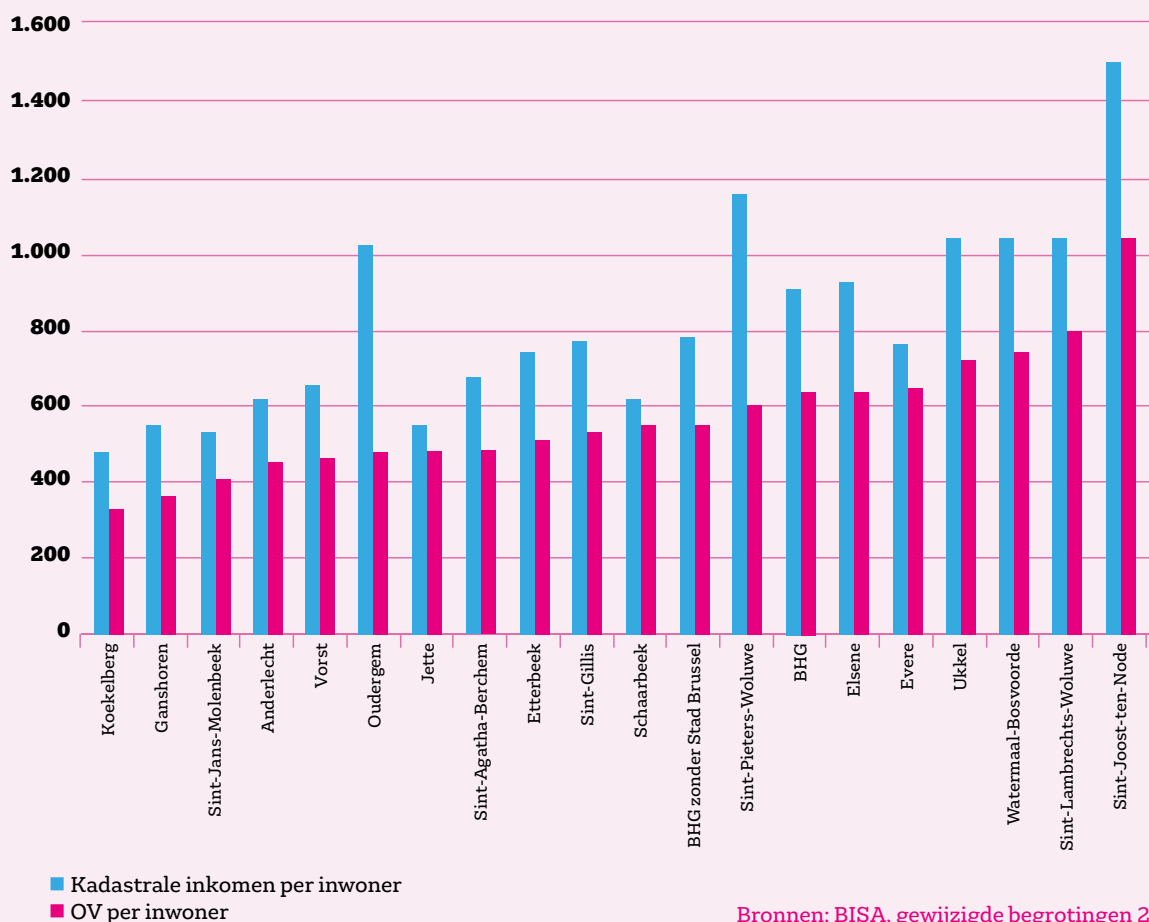
Grafiek 12:
Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de OV in 2022 per inwoner en per gemeente tegen het reële tarief en tegen het gewestelijke tarief, in euro

De ontvangsten van de residentiële gemeenten van het zuidoosten worden gekenmerkt door zeer hoge niveaus per inwoner, ondanks een lager dan gemiddeld aantal opcentiemen. Deze situatie kan worden toegeschreven aan de kenmerken van het bouwbestand in deze gemeenten.

Dit wordt duidelijker in volgende grafiek, waarin de ontvangsten van de opcentiemen op de OV per inwoner (tegen het reële tarief) worden vergeleken met het kadastrale inkomen per inwoner.

Grafiek 13:
Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de OV in 2022 per inwoner en per gemeente tegen het reële tarief ten opzichte van het kadastrale inkomen per inwoner in 2022,
 in euro

Bronnen: BISA, gewijzigde begrotingen 2022

Enerzijds is het niveau van het kadastrale inkomen per inwoner zeer heterogeen, met hoge waarden voor de residentiële gemeenten van het zuidoosten, de gemeenten van de eerste gordel en de Stad Brussel en met lage waarden voor de grote “Kanaalgemeenten”.

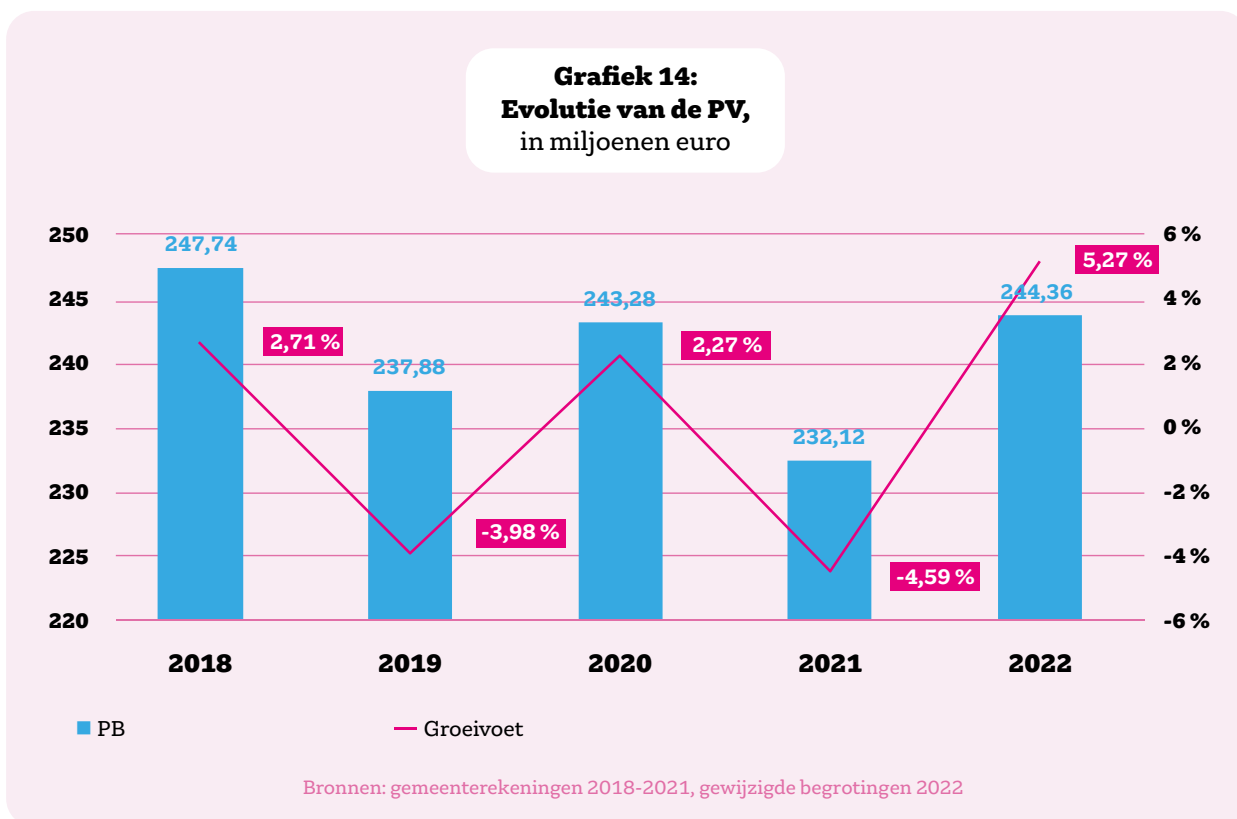
Anderzijds hebben de gemeenten bij een gelijk niveau van OV-ontvangsten aanzienlijk verschillende kadastrale inkomens. Oudergem en Jette hebben bijvoorbeeld gelijkwaardige OV-ontvangsten per inwoner (respectievelijk 471 en 477), terwijl hun kadastrale inkomens per inwoner aanzienlijk verschillen (respectievelijk 1 024 en 547).

Om tot gelijkwaardige OV-ontvangsten te komen, kunnen de gemeenten met hoge kadastrale inkomens een lage fiscale druk toepassen, terwijl de gemeenten met lage kadastrale inkomens verplicht zijn een hoge fiscale druk toe te passen. In ons voorbeeld bedragen de OV-opcentiemen voor Oudergem en Jette respectievelijk 1 990 en 3 890.

Er moet echter worden opgemerkt dat grafiek 13 moet worden genuanceerd, omdat deze grafiek geen rekening houdt met de verschillende bronnen van OV-vrijstellingen die aan de eigenaars zijn toegekend.

2.1.3. Aanvullende belasting op de personenbelasting

De schommelingen in de inning zijn hoofdzakelijk te wijten aan het tempo van de inkohieringen, dat kan verschillen van jaar tot jaar. In 2021 werd de impact van de gezondheidscrisis geraamd³ op 1,7 miljoen euro voor alle gemeenten.

³ Bronnen: Analyseroosters betreffende de impact van de gezondheidscrisis ingevuld door de gemeenten volgens de instructies van 30 oktober 2020 ter aanvulling van de omzendbrief dd. 27 juli 2020 betreffende de opmaak van de gemeentelijke begrotingen voor het dienstjaar 2021.

Tabel 3:
Percentage opcentiemen op de PB

	2018	2019	2020	2021	2022
Anderlecht	5,9	5,9	5,9	5,5	5,5
Oudergem	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Sint-Agatha-Berchem	7,0	6,8	6,8	6,8	6,8
Stad Brussel	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Etterbeek	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7
Evere	5,9	5,9	5,9	6,5	6,5
Vorst	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Ganshoren	7,0	7,0	6,9	6,9	6,8
Elsene	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Jette	7,0	7,0	6,5	6,5	6,4
Koekelberg	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Sint-Jans-Molenbeek	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3
Sint-Gillis	6,5	6,5	6,3	6,3	6,3
Sint-Joost-ten-Node	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
Schaarbeek	5,8	5,8	4,9	4,9	4,9
Ukkel	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7
Watermaal-Bosvoorde	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Sint-Lambrechts-Woluwe	5,7	5,7	5,7	5,7	5,4
Sint-Pieters-Woluwe	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Gewestelijk gemiddelde	6,42	6,41	6,32	6,33	6,31

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021, gewijzigde begrotingen 2022

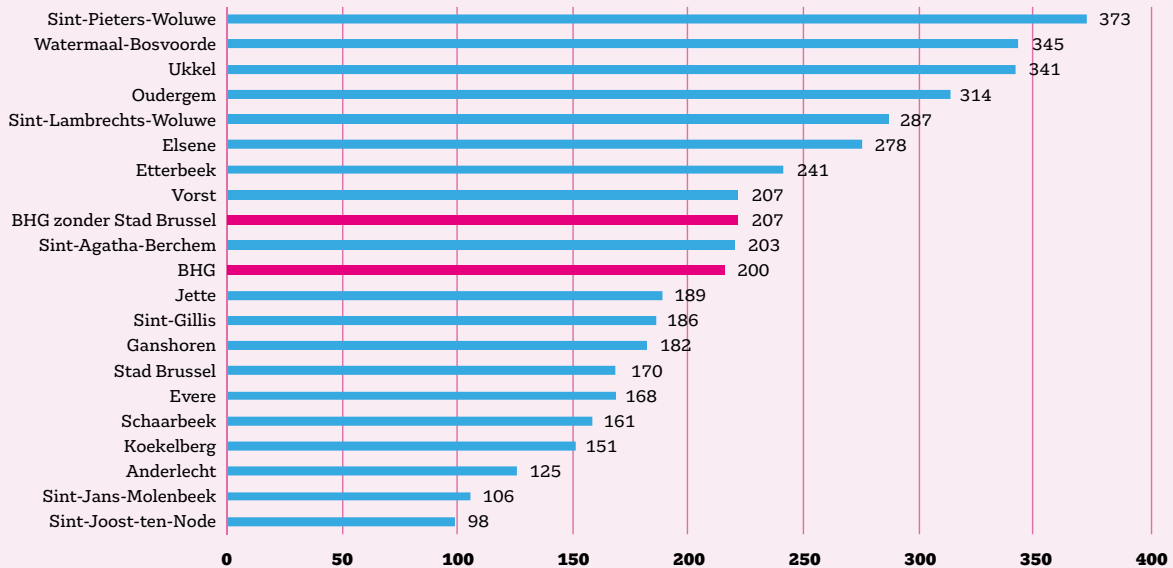
Het percentage van de opcentiemen is tussen 2018 en 2022 gemiddeld gedaald met 0,57 % per jaar. In 2018 verlaagden Etterbeek, Sint-Jans-Molenbeek, Schaarbeek en Ukkel hun tarieven. Sint-Agatha-Berchem deed hetzelfde in 2019, Ganshoren, Jette, Sint-Gillis en Schaarbeek in 2020, Anderlecht in 2021 en Ganshoren, Jette en Sint-Lambrechts-Woluwe in 2022. Enkel Evere verhoogde haar tarief in 2021.

Voor sommige gemeenten weerspiegelen deze beslissingen de wens om de druk op de PB te verminderen ten voordele van een verhoging van de opcentiemen op de OV (Anderlecht, Sint-Agatha-Berchem, Jette, Sint-Gillis, Schaarbeek en Sint-Lambrechts-Woluwe). Sommige gemeenten hebben in de bestudeerde periode echter geen wijzigingen doorgevoerd (Oudergem, Brussel, Vorst, Koekelberg, Sint-Joost-ten-Node, Watermaal-Bosvoorde en Sint-Pieters-Woluwe). De andere gemeenten hebben in dezelfde periode het PB-tarief enkel verlaagd (Etterbeek, Ganshoren, Sint-Jans-Molenbeek en Ukkel), of het aantal opcentiemen op de OV enkel verhoogd (Elsene).

Het aandeel van dergelijke ontvangsten in de totale inkomsten varieert sterk: namelijk van 4 % tot 20 %, met een gemiddelde van 9 % (11 % zonder de Stad Brussel). De profielen zijn vrij heterogeen op dit niveau, hoewel de meeste gemeenten die boven het gemiddelde liggen residentiële gemeenten zijn.

In 2023 zullen de gemeenten Ganshoren, Watermaal-Bosvoorde, Schaarbeek en Etterbeek hun PB tarieven verlagen.

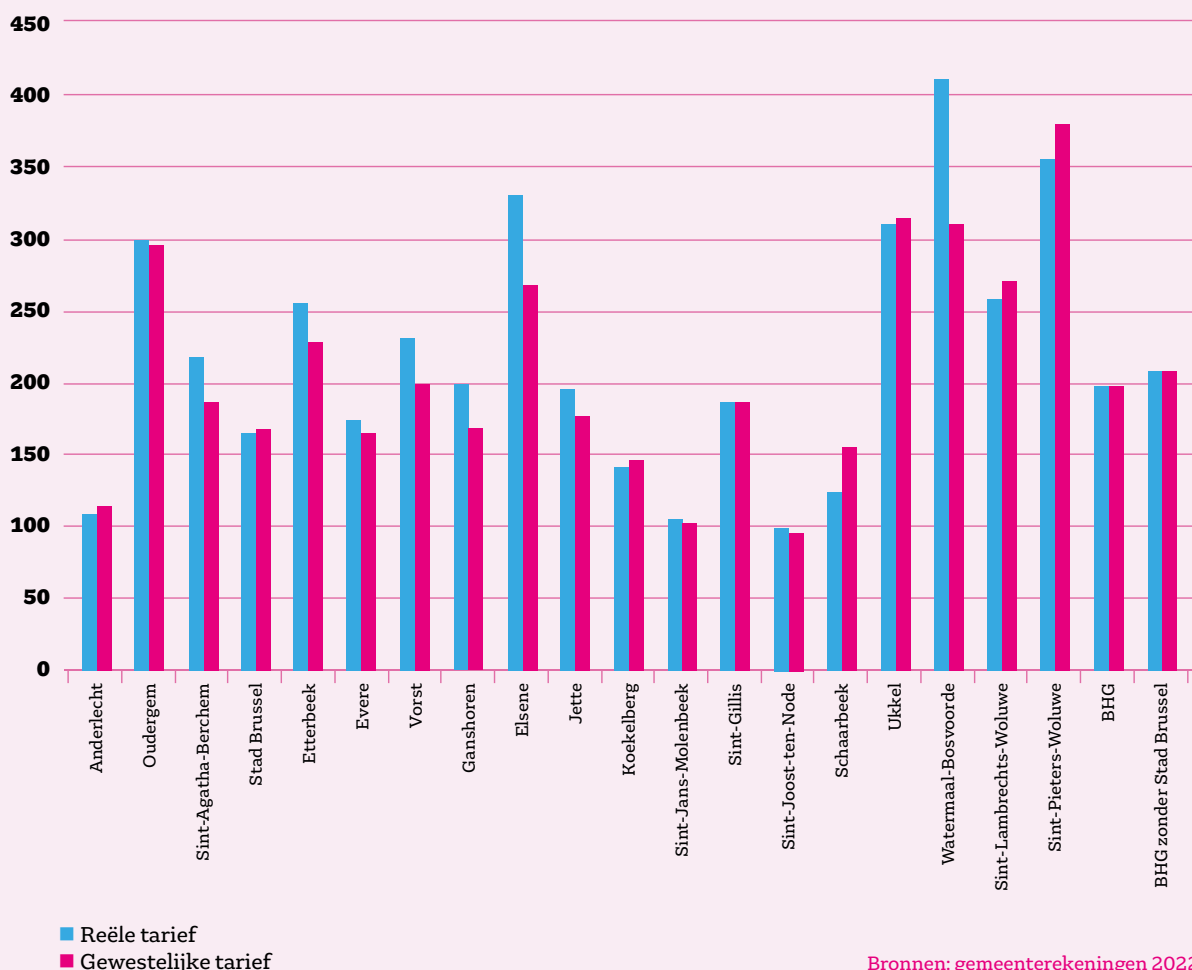
Grafiek 15:
Ontvangsten van de opcentiemen op de PB teruggebracht tot het gewestelijke tarief in 2022 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro

Bronnen: gewijzigde begrotingen 2022

Hoewel in 2022 het gemiddelde per inwoner 200 euro bedroeg in het licht van het gewestelijke tarief (207 euro zonder de Stad Brussel), lagen de gemeenten Sint-Pieters-Woluwe, Watermaal-Bosvoorde, Ukkel, Oudergem, Sint-Lambrechts-Woluwe, Elsene, Etterbeek en Vorst ruim boven het gewestelijke gemiddelde. Sint-Agatha-Berchem, Sint-Gillis en Jette bleven in de buurt van het gewestelijke gemiddelde. De gemeenten Ganshoren, Evere, Brussel, Schaarbeek en Koekelberg hebben ontvangsten per inwoner tussen 151 en 182 euro. De andere gemeenten (Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek en Sint-Joost-ten-Node) zitten allemaal onder 125 euro per inwoner, met Sint-Joost-ten-Node onder 100 euro. We mogen echter niet uit het oog verliezen dat Sint-Joost-ten-Node op de tweede plaats staat in de rangschikking van de opcentiemen op de OV teruggebracht tot het gewestelijke tarief in 2022.

Grafiek 16:
Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de PB in 2022 per inwoner
en per gemeente tegen het reële tarief en tegen het gewestelijke tarief,
 in euro

Grafiek 16 vergelijkt de PB-ontvangsten per inwoner (tegen het reële en gewestelijke tarief) voor elke gemeente. Uit deze grafiek blijkt enerzijds dat het niveau van de PB-ontvangsten per inwoner (tegen het reële en gewestelijke tarief) zeer heterogeen is, met hoge waarden voor de residentiële gemeenten van het zuidoosten en de gemeenten van de eerste gordel (met uitzondering van Sint-Joost-ten-Node), en met lagere waarden voor de grote "Kanaalgemeenten" (met uitzondering van Vorst).

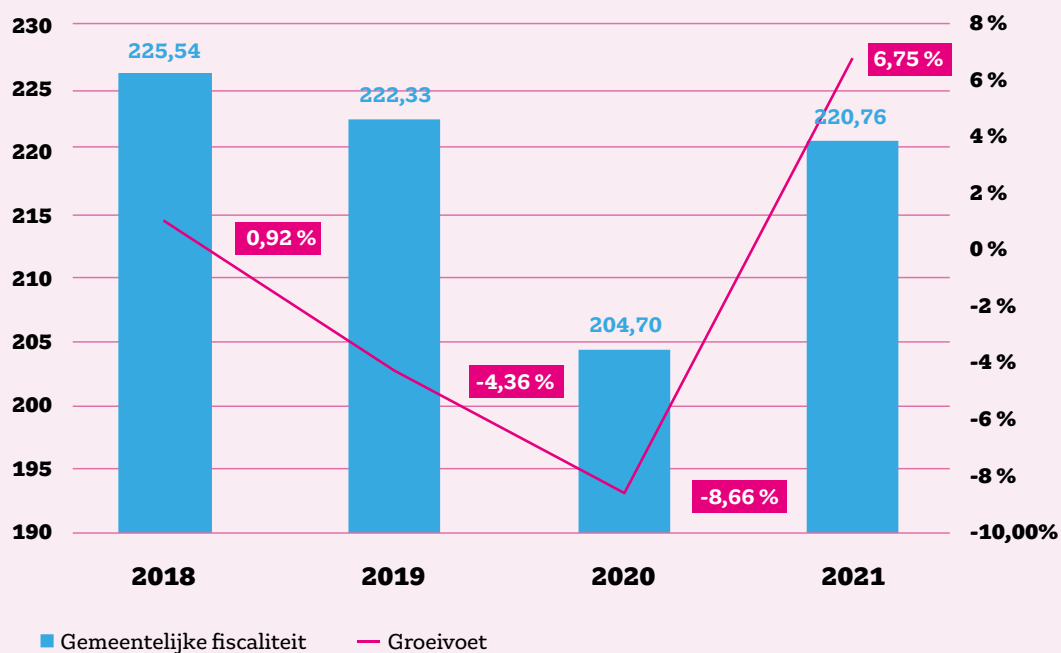
Anderzijds kan worden vastgesteld dat het verschil in PB-ontvangsten per inwoner niet te wijten is aan een verschil in het toegepaste opcentiementarief, maar eerder aan de kenmerken van de belastbare inkomens binnen de bevolking van de verschillende gemeenten. Verschillende gemeenten met een hoog niveau van PB-ontvangsten per inwoner passen immers een lager tarief toe dan het gewestelijke gemiddelde (Oudergem, Ukkel, Sint-Pieters-Woluwe en Sint-Lambrechts-Woluwe bijvoorbeeld). Andere gemeenten met lager niveau van PB-ontvangsten per inwoner passen daarentegen reële tarieven toe die hoger zijn dan het gemiddelde gewestelijke tarief (Jette en Sint-Joost-ten-Node bijvoorbeeld).

Het resultaat is een bevinding die vergelijkbaar is met de bevinding die werd geopperd voor de OV-ontvangsten, namelijk dat de gemeenten met een intrinsiek hoog ontvangstenniveau bij een gelijk niveau van PB-ontvangsten per inwoner een lagere fiscale druk kunnen uitoefenen dan de gemeenten met een intrinsiek lager ontvangstenniveau.

2.1.4. Gemeentelijke fiscaliteit

Grafiek 17:
Evolutie van de gemeentelijke fiscaliteit,
in miljoenen euro

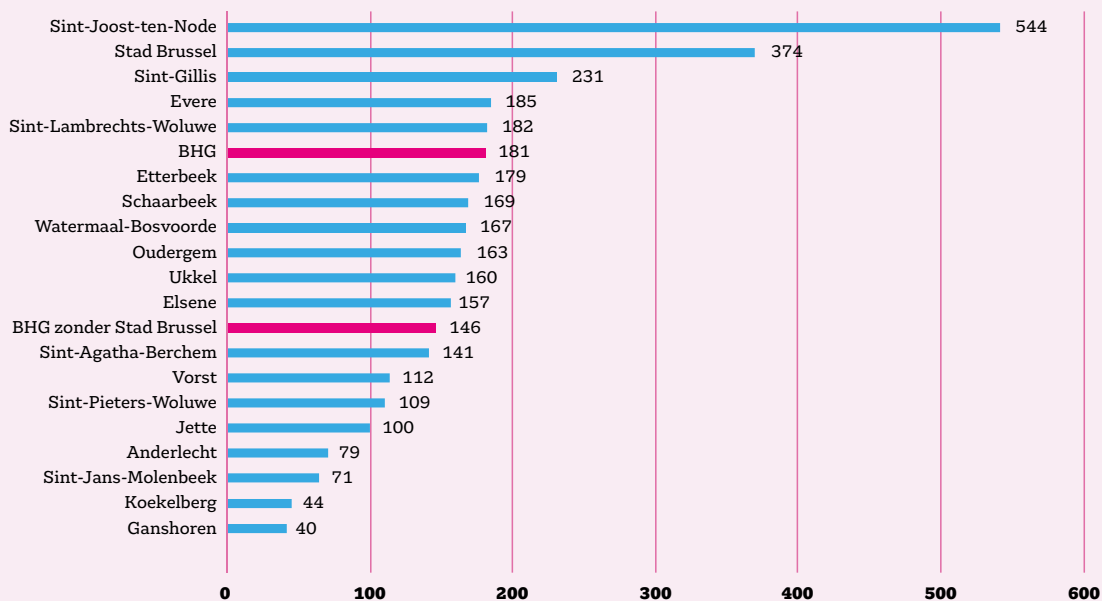

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021

De ontvangsten uit de gemeentelijke fiscaliteit zijn goed voor een stabiele 9% van de totale ontvangsten, maar zullen tussen 2018 en 2021 met gemiddeld 1% per jaar dalen. De daling in 2020 is te wijten aan de negatieve netto-impact van de gezondheids crisis, die geraamd wordt op 25,6 miljoen euro.

Grafiek 18:
Ontvangsten van de gemeentelijke fiscaliteit in 2021 per inwoner
en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde,
in euro

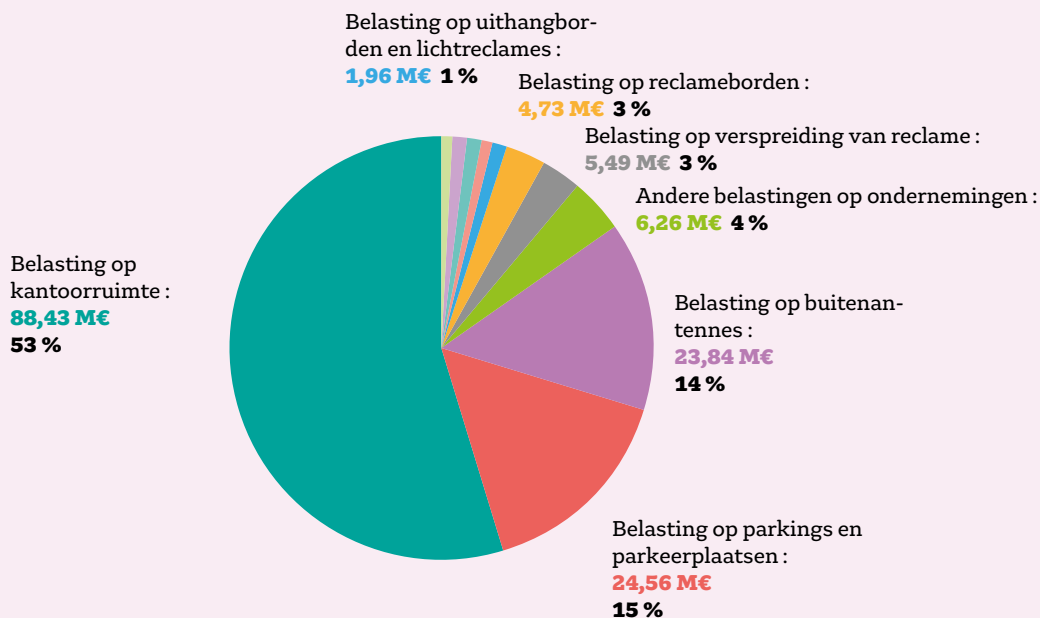
Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021

Terwijl de ontvangsten per inwoner gemiddeld 181 euro bedragen (146 euro buiten de Stad Brussel), hebben de gemeenten Sint-Joost-ten-Node, Brussel, Sint-Gillis en Evere bijzonder hoge ontvangsten per inwoner (respectievelijk 544 euro, 374 euro, 231 euro en 185 euro) door de belasting op de kantoorpervlakte voor de gemeenten Sint-Joost-ten-Node, Brussel en Evere en de belasting op parkings en parkeerplaatsen voor de gemeente Sint-Gillis.

Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek, Koekelberg en Ganshoren hebben dan weer ontvangsten per inwoner van minder dan 100 euro.

Grafiek 19:
Uitsplitsing van de ontvangsten uit de fiscaliteit die een impact hebben op de bedrijven in de negentien gemeenten in 2021,
 in %

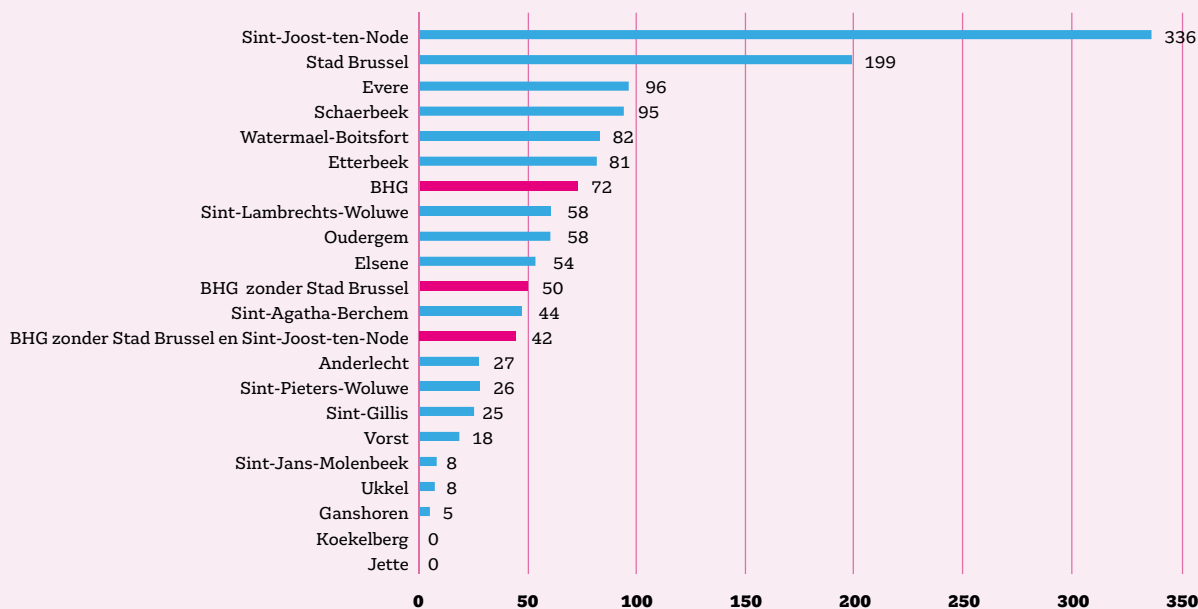

Bronnen: gemeenterekeningen 2021

De belastingen op ondernemingen maken (in 2021) 75 % uit van de ontvangsten uit de gemeentelijke fiscaliteit. Van deze belastingen is de belasting op de kantooroppervlakte (367-19) de belangrijkste bron van ontvangsten, met 53 %. Deze belasting is goed voor 6 % van de gewone ontvangsten.

Het is belangrijk op te merken dat de posten die de meeste ontvangsten genereren, zoals de belasting op de kantooroppervlakte of GSM-masten, bedragen omvatten die geboekt maar niet geïnd werden. Wat betreft de belasting op buitenantennes bijvoorbeeld, bedroeg het totaalbedrag dat niet werd geïnd 94,27 miljoen euro op 31 december 2021 als gevolg van het lopende geschil tussen de gemeenten en de GSM-operatoren. In het kader daarvan heeft het gewestelijke toezichtsorgaan aan de gemeenten gevraagd om te voorzien in provisies om te anticiperen op het risico dat er misschien geen verschuldigde bedragen worden geïnd. Er werden immers verschillende beroepen aangespannen door telefoonoperatoren, ondanks uitspraken in het voordeel van de gemeenten.

Grafiek 20:
Ontvangsten in euro per inwoner uit de belasting op de kantooroppervlakte in 2021, in dalende volgorde

Bronnen: gemeenterekeningen 2021

Het is delicaat vergelijkingen te maken tussen gemeenten gelet op de diversiteit van de belastinggrondslag, de belastbare basis, de aanslagvoet en de vrijstellingen. Die verschillen, die verband houden met de socio-economische structuur van de gemeenten, zijn een gevolg van de gemeentelijke fiscale autonomie. De belastbare oppervlakten lopen ook erg uiteen, wat een onmiskenbare invloed op de opbrengst heeft. Laten we Brussel als voorbeeld nemen. Brussel is goed voor 50 % van alle kantooroppervlakte in het Brussels Gewest, die 20 % van de totale oppervlakte van het Gewest inneemt. In Sint-Joost-ten-Node bijvoorbeeld is 6 % van de kantooroppervlakte geconcentreerd in een gebied van minder dan 1 % van de totale oppervlakte van het Brussels Gewest.

Bovendien, zoals uit grafiek 20 blijkt, is het niveau in de Stad Brussel en de gemeente Sint-Joost-ten-Node veruit het hoogst, namelijk meer dan 199 euro per inwoner, terwijl het gemiddelde voor de negentien gemeenten 72 euro per inwoner bedraagt. Evere, Schaerbeek, Watermaal-Bosvoorde en Etterbeek zitten ook boven het gewestelijke gemiddelde, met opbrengsten per inwoner tussen 81 en 96 euro. Het hoge ontvangstenniveau kan evenwel toe te schrijven zijn aan een hoog belastingtarief, en niet aan de belastinggrondslag. Alle andere gemeenten laten opbrengsten van minder dan 70 euro per inwoner optekenen, waarvan sommige zelfs minder dan 20 euro (Vorst, Sint-Jans-Molenbeek, Ganshoren en Ukkel). Koekelberg en Jette boeken helemaal geen ontvangsten. Eerstgenoemde gemeente beschikt niet over een belastingreglement ter zake en laatstgenoemde heeft beslist kantoorruimten te belasten via de belasting op lokalen bestemd voor economische activiteit.

2.1.5. Algemene dotatie aan de gemeenten

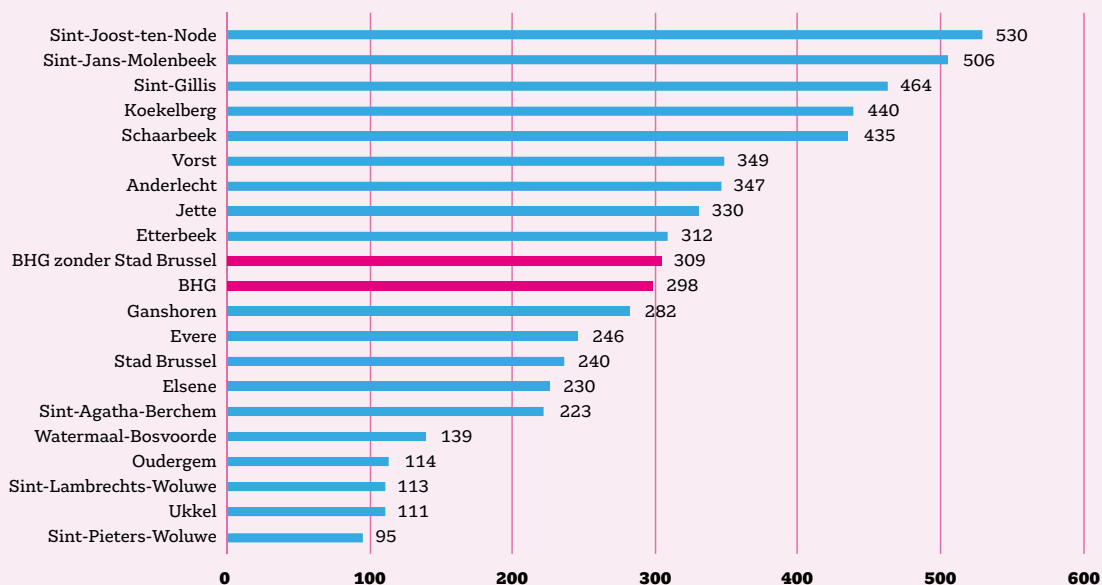
De herziening van de criteria en wegingen in 2017 brengt een duidelijke verandering met zich mee: het Gewest herfinanciert de algemene dotatie en past nieuwe verdelingscriteria toe die aangepast zijn aan de specifieke context van een grote stad. De verdelingscriteria van de nieuwe dotatie vergroten de verschillen tussen de gemeenten om nog meer middelen te kunnen verstrekken aan de gemeenten die voor de grootste uitdagingen staan.

Deze benadering waarborgt dat er bij de verdeling van de algemene dotatie een zo klein mogelijk bedrag naar de meest welgestelde gemeenten gaat, maar vergt een grotere onderlinge solidariteit tussen de plaatselijke besturen. De wetgever heeft er echter voor gezorgd dat de totale financiering van geen enkele entiteit in absolute termen zal afnemen. Bepaalde gemeenten meer geven en tegelijk garanderen dat wat al verworven werd, behouden blijft, was enkel mogelijk door de totale enveloppe te verhogen via een herfinanciering van 30 miljoen euro.

De ADG bevat een stabiel aandeel van 16 % van de gewone ontvangsten van de gemeenten (20 % zonder de Stad Brussel), als er enkel rekening wordt gehouden met het aan de gemeenten toegekende deel.

Wat betreft de gemeenten zelf, is het aandeel van de ADG in de totale ontvangsten sterk gekoppeld aan het sociaaleconomische profiel van de gemeente. Zo worden de residentiële gemeenten van het zuidoosten (Oudergem, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe) gekenmerkt door een zeer beperkt aandeel van totale ontvangsten uit de ADG (ongeveer 7 %, tegenover een gewestelijk gemiddelde van 14 %), terwijl de grote "Kanaalgemeenten" (Anderlecht, Vorst, Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek) hoger dan gemiddeld (14 %) afhankelijk zijn van de ADG (tussen 20 % en 29 %). De residentiële gemeenten van het noordwesten (Sint-Agatha-Berchem, Evere, Ganshoren, Jette, Koekelberg) en de gemeenten van de eerste gordel (Etterbeek, Elsene, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node) hebben een vrij heterogeen aandeel van de ADG (tussen 11 % en 19 %), met uitzondering van Ganshoren, Jette en Koekelberg. Deze gemeenten hebben een bovengemiddeld aandeel (respectievelijk 23 %, 21 % en 29 %). Elsene valt tot slot op met een aandeel van de ADG dat onder het gemiddelde ligt.

Grafiek 21:
Algemene dotatie aan de gemeenten in 2021 per inwoner
en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde,
in euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2021

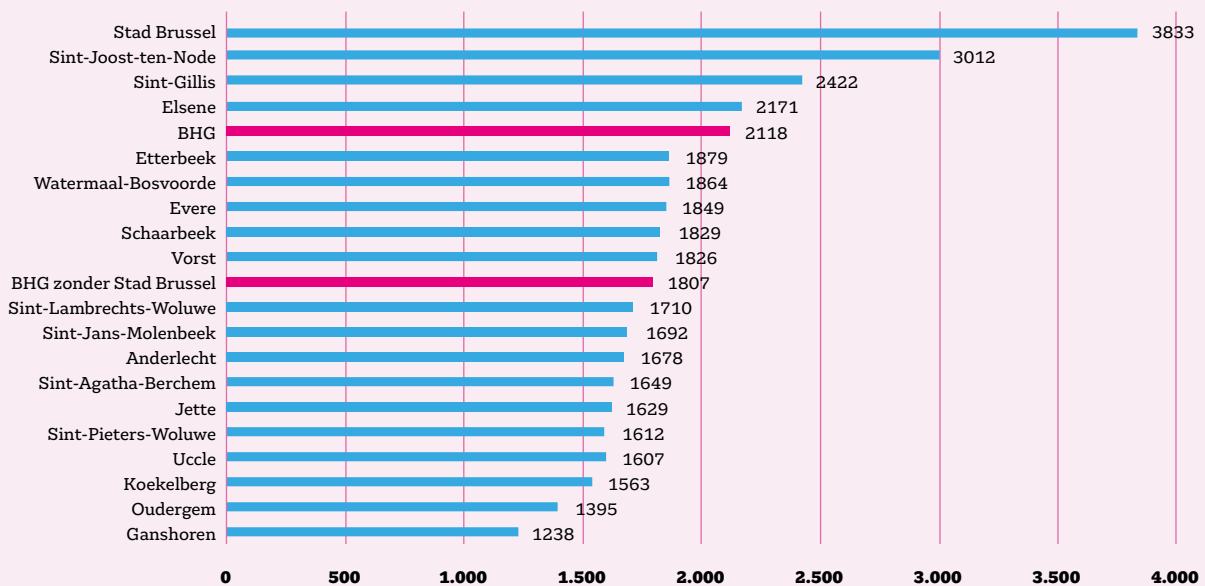
Terwijl het gemiddelde per inwoner uitkomt op 298 euro per inwoner (309 euro zonder de Stad Brussel), beschikken de gemeenten Sint-Joost-ten-Node, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Gillis, Koekelberg en Schaarbeek over ontvangsten van meer dan 400 euro per inwoner. Andere gemeenten leunen vrij dicht tegen het gewestelijke gemiddelde aan, met ontvangsten tussen 280 en 400 euro per inwoner (Ganshoren, Etterbeek, Jette, Anderlecht, Vorst en de Stad Brussel). Ten slotte zijn er de gemeenten Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe, Ukkel en Sint-Pieters-Woluwe, die uitkomen op minder dan 150 euro per inwoner.

2.2 De uitgaven

Wat betreft de uitgaven, komen de rangschikking per inwoner, de uitgaven met betrekking tot het personeel in actieve dienst en de overdrachten naar de politiezones en OCMW's in dit hoofdstuk aan bod.

2.2.1 De uitsplitsing van de uitgaven

Grafiek 22:
Uitgaven van het eigen dienstjaar zonder gesubsidieerd onderwijs in 2021 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2021

Na de Stad Brussel geven de gemeenten Sint-Joost-ten-Node, Sint-Gillis en Elsene de hoogste uitgaven per inwoner te zien, wat de hogere waarden voor de cluster van de gemeenten van de eerste gordel verklaart. Zoals we globaal konden vaststellen voor de ontvangsten, blijkt ook bij de analyse van de uitgaven per gemeente en per cluster dat er sprake is van een zekere samenhang qua niveau en verloop binnen de clusters, wat bevestigt dat deze clusters sociaaleconomisch vrij homogeen zijn.

Tabel 4:
Samenvatting van de uitgesplitste uitgaven per inwoner in 2021,
 in %

	Uitgaven						
	Personeel in actieve dienst	Pensioenen	Werking	OCMW	Politie-zones	Andere overdrachten	Schuld
Grote "Kanaalgemeenten"							
Anderlecht	38 %	7 %	12 %	14 %	13 %	8 %	9 %
Vorst	40 %	7 %	11 %	17 %	14 %	7 %	3 %
Sint-Jans-Molenbeek	35 %	5 %	8 %	19 %	13 %	12 %	8 %
Schaarbeek	31 %	5 %	10 %	18 %	17 %	8 %	11 %
Residentiële gemeenten van het zuidoosten							
Oudergem	45 %	6 %	9 %	13 %	15 %	8 %	5 %
Ukkel	41 %	9 %	12 %	13 %	13 %	8 %	5 %
Watermaal-Bosvoorde	43 %	6 %	8 %	17 %	12 %	4 %	10 %
Sint-Lambrechts-Woluwe	44 %	4 %	10 %	15 %	13 %	6 %	7 %
Sint-Pieters-Woluwe	42 %	7 %	11 %	10 %	14 %	6 %	10 %
Residentiële gemeenten van het noordwesten							
Sint-Agatha-Berchem	39 %	3 %	11 %	17 %	13 %	11 %	6 %
Evere	37 %	5 %	8 %	16 %	17 %	7 %	9 %
Ganshoren	39 %	5 %	8 %	15 %	20 %	6 %	7 %
Jette	41 %	7 %	10 %	13 %	14 %	10 %	5 %
Koekelberg	46 %	5 %	8 %	14 %	15 %	5 %	8 %
Centrum voor werkgelegenheid: Stad Brussel							
Stad Brussel	30 %	6 %	14 %	11 %	16 %	9 %	13 %
Gemeenten eerste gordel							
Etterbeek	40 %	7 %	11 %	14 %	12 %	9 %	7 %
Elsene	42 %	6 %	9 %	15 %	12 %	8 %	8 %
Sint-Gillis	41 %	6 %	8 %	16 %	13 %	6 %	10 %
Sint-Joost-ten-Node	36 %	6 %	10 %	13 %	16 %	13 %	5 %
BHG	36 %	6 %	11 %	14 %	15 %	8 %	9 %
BHG zonder Stad Brussel	39 %	6 %	10 %	15 %	14 %	8 %	8 %

Bronnen: gemeenterekeningen 2021

Het aandeel van de verschillende uitgavencategorieën in de totale uitgaven kan per gemeente aanzienlijk verschillen. In tegenstelling tot de rangschikking van de uitgaven per inwoner, vertoont de uitsplitsing van de uitgavencategorieën maar weinig consistentie per cluster. Hoewel de sociaaleconomische context een zekere invloed uitoefent, is het belangrijk te onthouden dat ook andere factoren de uitsplitsing van de uitgaven kunnen beïnvloeden, zoals het uitbesteden en het bundelen van bepaalde gemeentelijke diensten.

De personeelsuitgaven (exclusief pensioenen) vormen de grootste uitgavencategorie voor alle gemeenten, van 30 % en 31 % voor de Stad Brussel en Schaarbeek tot 45 % en 46 % voor Oudergem en Koekelberg. Het gemiddelde aandeel van de personeelsuitgaven voor alle negentien gemeenten van het BHG bedraagt 36 %.

Het aandeel van de uitgaven met betrekking tot de pensioenen is betrekkelijk homogeen. Voor zestien gemeenten schommelt dit aandeel met 1 % rond het gemiddelde van 6 %. Enkel de gemeenten Ukkel (9 %), Sint-Lambrechts-Woluwe (4 %) en Sint-Agatha-Berchem (3 %) wijken af van het gemiddelde.

Het op een na grootste gedeelte van de uitgaven van de negentien gemeenten van het BHG betreft de overdrachten naar de politiezones. Op gemeentelijk niveau komt dit aandeel echter op de tweede plaats (vóór de overdrachtsuitgaven naar de OCMW's) voor slechts negen van de negentien gemeenten van het BHG, van 12 % voor Watermaal-Bosvoorde, Etterbeek en Elsene tot 20 % voor Ganshoren. Wat betreft de andere vijftien gemeenten, liggen de aandelen - op 2 % na - rond het gemiddelde van 15 %.

Het aandeel van de uitgaven betreffende de OCMW's bedraagt 14 % voor de negentien gemeenten van het BHG. Deze uitgaven zijn de tweede grootste uitgavencategorie voor tien van de negentien gemeenten van het BHG, van 10 % voor Sint-Pieters-Woluwe tot 19 % voor Sint-Jans-Molenbeek. Hier zien we een groepering per cluster. Het aandeel van de overdrachtsuitgaven naar de OCMW's is hoger voor de grote "Kanaalgemeenten" en varieert van 14 % tot 19 %.

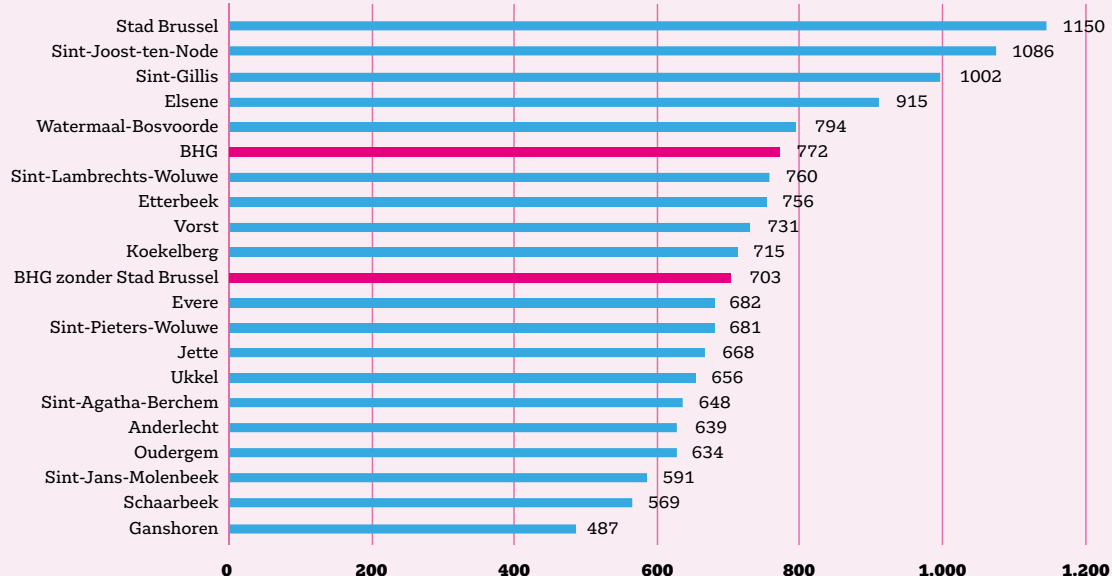
Wat betreft het aandeel van de werkingsuitgaven, heeft de Stad Brussel een hoog aandeel van 14 %, terwijl het aandeel van alle andere gemeenten tussen 8 % en 12 % ligt. Het gemiddelde aandeel voor alle negentien gemeenten is 11 % (10 % zonder de Stad Brussel).

Het aandeel van de andere overdrachten verschillen naargelang de gemeente. Het aandeel van de gemeenten Watermaal-Bosvoorde (4 %) en Koekelberg (5 %) ligt onder het gemiddelde (8 %), terwijl het aandeel van de gemeenten Sint-Jans-Molenbeek (12 %), Sint-Agatha-Berchem (11 %) en Sint-Joost-ten-Node (13 %) veel hoger ligt.

Tot slot verschilt ook het aandeel van de schulduitgaven tussen de gemeenten, van 3 % voor Vorst tot 11 % en 13 % voor Schaarbeek en de Stad Brussel.

2.2.2 Uitgaven voor het personeel in actieve dienst

Grafiek 23:
Uitgaven voor het personeel in actieve dienst in 2021 per inwoner en per gemeente, in dalende volgorde, in euro

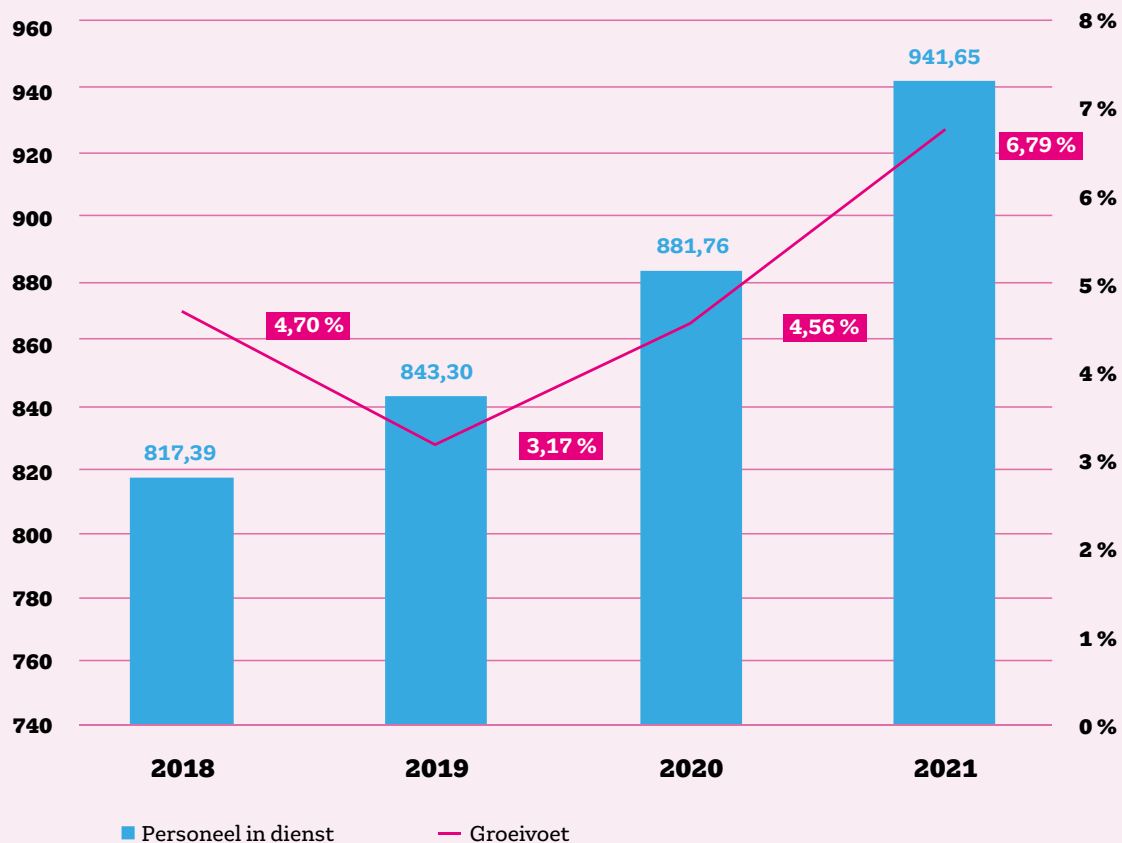
Bronnen: gemeenterekeningen 2021

De uitgaven voor het personeel in actieve dienst zijn niet volledig vergelijkbaar omdat de grootte van het gemeentebestuur afhangt van een aantal factoren, zoals toegelicht in [Focus nr. 5](#) over het personeel van de Brusselse gemeenten en OCMW's:

- de specifieke kenmerken van de gemeente: sociaaleconomische situatie, oppervlakte, specifieke opdrachten, enz.;
- het dienstenaanbod: de gemeenten kunnen beslissen de bevolking meer of minder diensten aan te bieden;
- de aanwezigheid van infrastructuur op gewestelijke/nationale schaal: scholen, sportinfrastructuur, administratieve zetels van openbare instellingen, kantoren, hotels, enz. Die kan heel wat personen van buiten de gemeente aantrekken en bijkomende kosten en/of inkomsten genereren;
- de eventuele uitbesteding van bepaalde diensten bij structuren zoals gemeentelijke vzw's of gemeentebedrijven;
- de begrotingsmiddelen van de gemeente;
- de gewestelijke, federale en Europese subsidies.

De analyse van de uitgaven voor het personeel in actieve dienst leert immers dat het niveau van de uitgaven varieert in een vrij brede vork (van 487 euro tot 1 150 euro per inwoner, bij een gemiddelde van 772 euro en 703 euro zonder de Stad Brussel). Drie gemeenten, met name Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node en de Stad Brussel, laten zeer hoge uitgaven optekenen (meer dan 1 000 euro per inwoner). Voor de gemeenten Elsene en Watermaal-Bosvoorde kunnen de uitgaven per inwoner als hoog beschouwd worden (respectievelijk 915 euro en 794 euro). Bij twee gemeenten, met name Schaarbeek en Ganshoren, liggen de uitgaven laag (minder dan 570 euro per inwoner). De meeste gemeenten benaderen het gemiddelde.

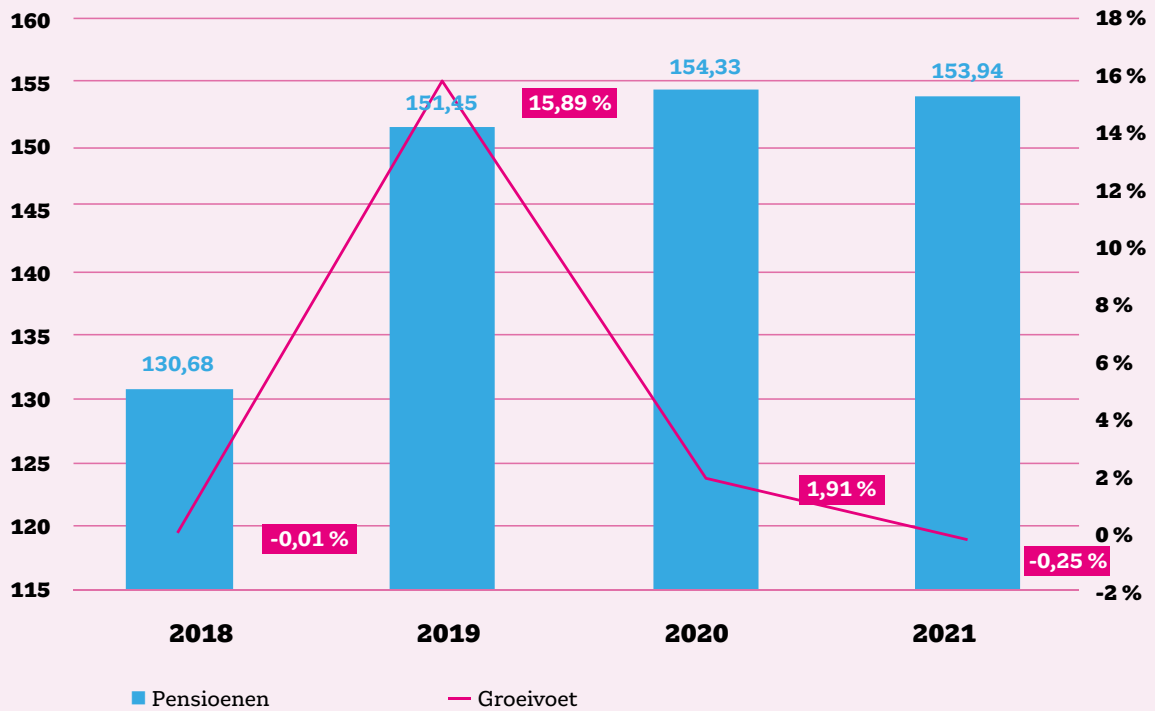
Grafiek 24:
Evolutie van de uitgaven voor het personeel in actieve dienst,
 in miljoenen euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021

Op de rekening 2021 bedroegen de uitgaven voor het personeel in actieve dienst 941,65 miljoen euro (772 euro per inwoner), of een stijging van 59,89 miljoen euro (6,79 %) ten opzichte van de rekening 2020. Van 2018 tot 2021 stegen de personeelsuitgaven met gemiddeld 4,81 % per jaar, een cijfer dat hoger ligt als de gemiddelde jaarlijkse toename van de totale uitgaven (4,09 %) en inflatie (1,67 %).

Grafiek 25:
Evolutie van de pensioenuitgaven,
 in miljoenen euro

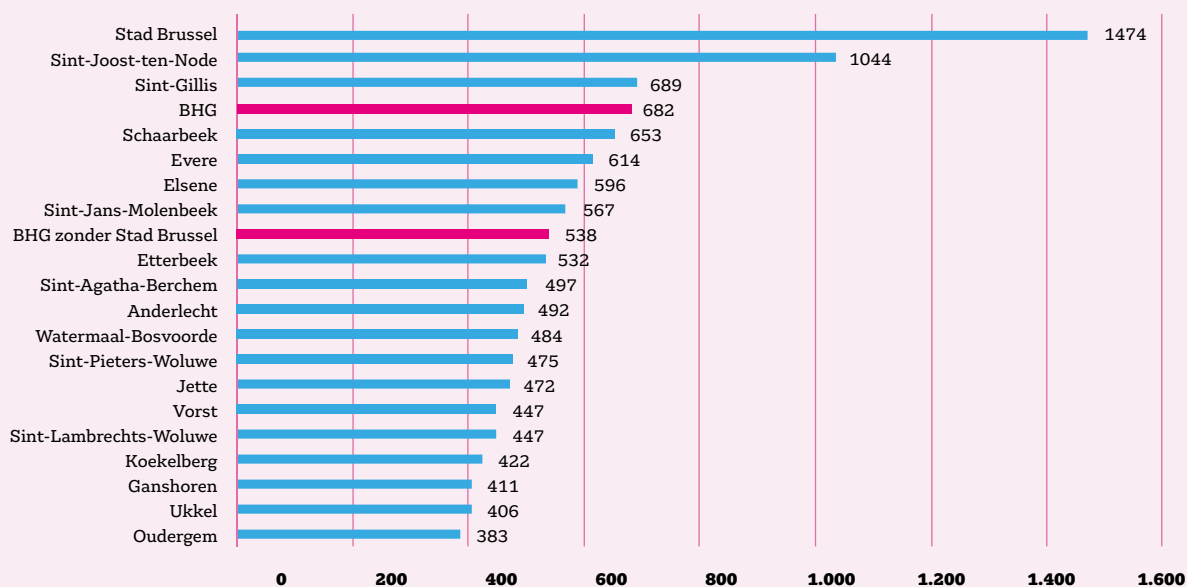

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021

De pensioenuitgaven bedragen 153,94 miljoen euro (126 euro per inwoner) voor alle negentien gemeenten van het BHG op de rekening 2021. Dit is een stijging van 23,26 miljoen euro ten opzichte van de rekening 2018, of een gemiddelde jaarlijkse toename van 4,38 %. De aanzienlijke stijging van 15,89 % tussen 2018 en 2019 kan worden verklaard door de toepassing van de wet van 30 maart 2018 die, over een periode van vijf jaar vanaf 2019, een dubbele maandelijkse betaling van responsabiliseringsbijdragen invoert om het tekort aan thesaurie-ontvangsten in het Gesolliciteerd Pensioenfonds te compenseren.

2.2.3 Overdrachtsuitgaven

Grafiek 26:
Overdrachtsuitgaven in 2021 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2021

De overdrachtsuitgaven per inwoner bedragen gemiddeld 682 euro en 538 euro zonder de Stad Brussel (2021).

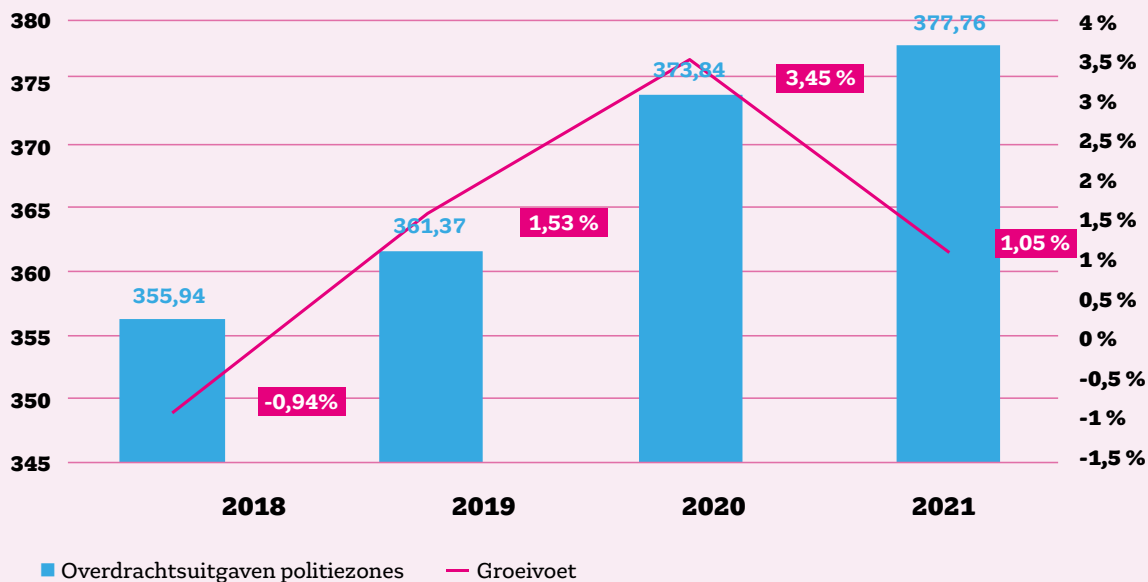
De Stad Brussel en de gemeente Sint-Joost-ten-Node onderscheiden zich opnieuw door hun opmerkelijk hoge uitgaven, wat in lijn is met de vaststellingen voor hun globale uitgaven. De gemeenten Sint-Gillis, Schaarbeek, Evere, Elsene en Sint-Jans-Molenbeek verrichten uitgaven van meer dan 567 euro per inwoner.

De dotaties aan de politiezones en de OCMW's maken een wezenlijk deel uit van de overdrachtsuitgaven, met respectievelijk 38,52 % en 37,36 % (in 2021).

Grafiek 27:
Evolutie van de overdrachtsuitgaven naar de politiezones,
 in miljoenen euro

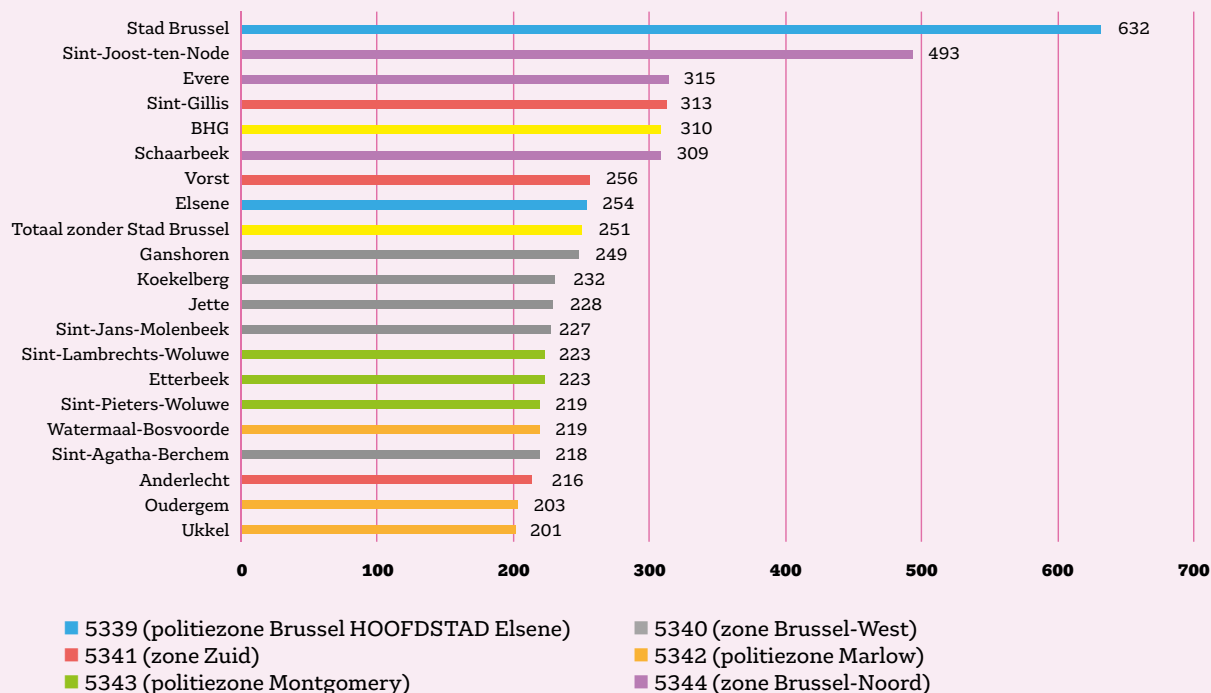

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021

De overdrachtsuitgaven naar de politiezones bedragen 377,76 miljoen euro (310 euro per inwoner) voor alle negentien gemeenten van het BHG op de rekening 2021. Dit is een stijging van 21,82 miljoen euro ten opzichte van de rekening 2018, of een gemiddelde jaarlijkse toename van 1,27 %.

Grafiek 28:
Dotaties aan de politiezones in 2021 per inwoner en
per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde,
in euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2021

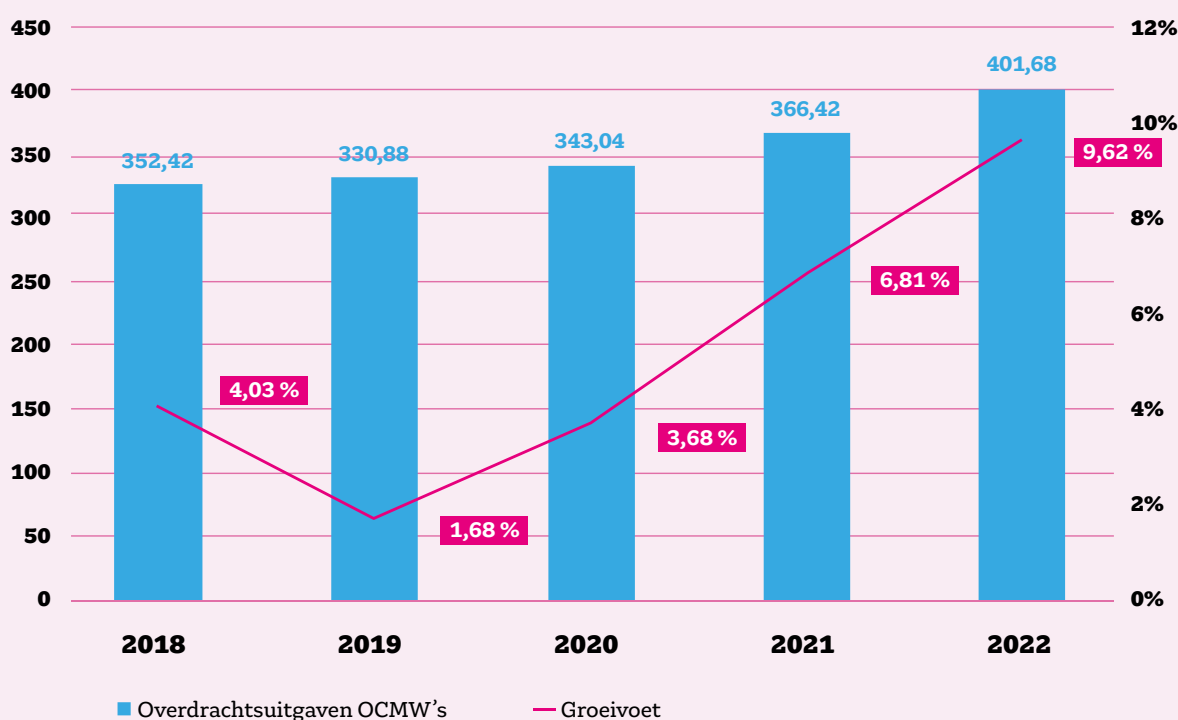
De wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, bepaalt (in artikel 40) dat de gemeenten het tekort van de politiezones moeten bijpassen via de jaarlijks toegekende dotaties.

Sinds 2002 ligt het aandeel van de dotaties aan de politiezones in de gemeentelijke rekeningen en begrotingen ongewijzigd op gemiddeld 14 à 16 %.

De analyse van de dotaties per gemeente en per inwoner wijst evenwel op grote verschillen tussen gemeenten van eenzelfde politiezone (in de bovenstaande grafiek hebben wij de gemeenten per zone ingedeeld). Het gewestelijke gemiddelde (zonder de Stad Brussel) komt immers uit op 251 euro per inwoner in 2021 (310 euro met de Stad Brussel). Voor de Stad Brussel, die historisch de hoogste dotatie per inwoner in het Gewest ontvangt, noteren we 632 euro. Elsene, dat deel uitmaakt van de politiezone Brussel-Elsene, overtreft ook het gemiddelde zonder de Stad Brussel, zij het in mindere mate. De gemeenten die behoren tot de politiezone Brussel-Noord (Sint-Joost-ten-Node, Evere en Schaarbeek) hebben hoge dotatieniveaus, maar Sint-Joost-ten-Node onderscheidt zich door een uitgesproken hoger niveau. De gemeenten van de zone Brussel-Zuid (Sint-Gillis, Vorst en Anderlecht) vertonen onderling grote verschillen. De politiezones Brussel-West (Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren, Koekelberg, Jette en Sint-Jans-Molenbeek), Marlow (Oudergem, Ukkel en Watermaal-Bosvoorde) en Montgomery (Etterbeek, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe) geven een meer gelijklopend beeld te zien, dat weliswaar onder het gemiddelde ligt.

Omdat de KUL-norm⁴ en de criteria voor het evalueren van de financiële capaciteit van de gemeenten geen rekening houden met belangrijke ontwikkelingen van na 1999 (zoals de bevolkingsgroei, de veranderingen in het belastbaar inkomen van de inwoners en het kadastraal inkomen), zou een herziening van die criteria nodig zijn om beter te kunnen inspelen op de specifieke situatie en de behoeften van elke zone. Daarnaast zou een evaluatie van de werkelijk toegepaste criteria en van de ruimte die gelaten wordt voor onderhandelingen tussen de gemeenten ook relevant zijn met het oog op het aanpassen van de verdeelsleutels.

Grafiek 29:
Evolutie van de overdrachtsuitgaven naar de OCMW's,
in miljoenen euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021, gewijzigde begrotingen 2022

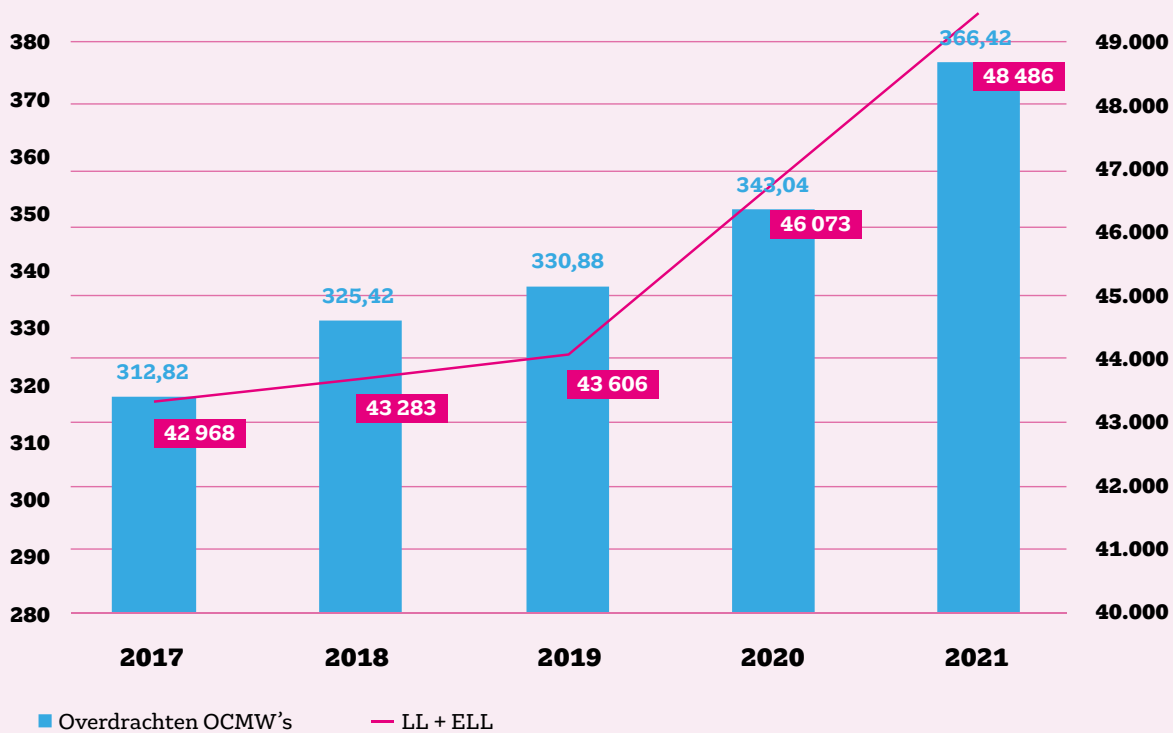
De overdrachtsuitgaven naar de OCMW's bedragen 366,42 miljoen euro (300 euro per inwoner) voor alle negentien gemeenten van het BHG op de rekening 2021. Dit is een stijging van 40,99 miljoen euro ten opzichte van de rekening 2018, of een gemiddelde jaarlijkse toename van 4,05 %.

Er moet ook worden opgemerkt dat in de gewijzigde begrotingen voor 2022 een stijging van de overdracht-suitgaven met 9,62 % wordt geraamd, of een toename met 35,27 miljoen euro.

Het is ook belangrijk op te merken dat het aantal begunstigden van het LL en het ELL aanzienlijk is toege-nomen sinds de gezondheids crisis. Volgende tabellen getuigen van deze trend.

⁴ De KUL-norm is een verdeelsleutel van de politiecapaciteit tussen gemeenten in België. Deze sleutel wordt ook gebruikt om de federale basissubsidie voor elke politiezone te bepalen.

Grafiek 30:
Evolutie van de overdrachtsuitgaven naar de OCMW's
 (in miljoenen euro) **en van het aantal begunstigde van LL en van ELL**

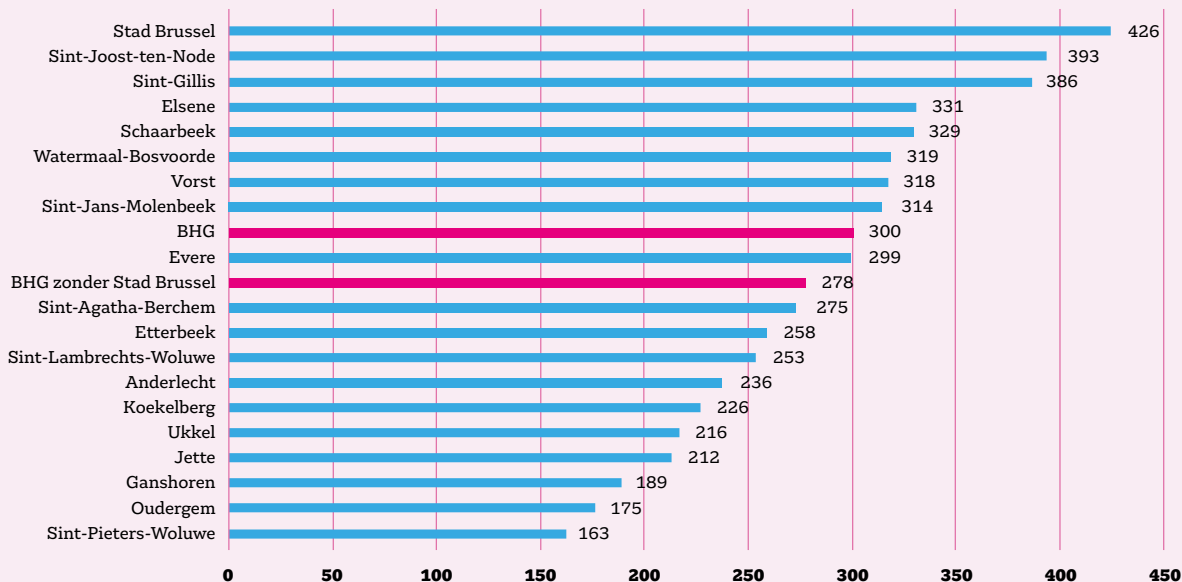
Bronnen: BISA, gemeenterekeningen 2018-2021

Tabel 5:
Groeipercentage van de overdrachtsuitgaven naar OCMW's
en van het aantal begunstigde van LL en van ELL

	2018	2019	2020	2021	Gemiddelde
Groeipercentage OCMW-overdrachten	4,03 %	1,68 %	3,68 %	6,81 %	4,05 %
Groeipercentage van het aantal begunstigde	1,54 %	1,23 %	5,85 %	5,29 %	3,48 %

Bronnen: BISA, gemeenterekeningen 2018-2021, gewijzigde begrotingen 2022

Grafiek 31:
Dotaties aan de OCMW's in 2021 per inwoner en
per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde,
in euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2021

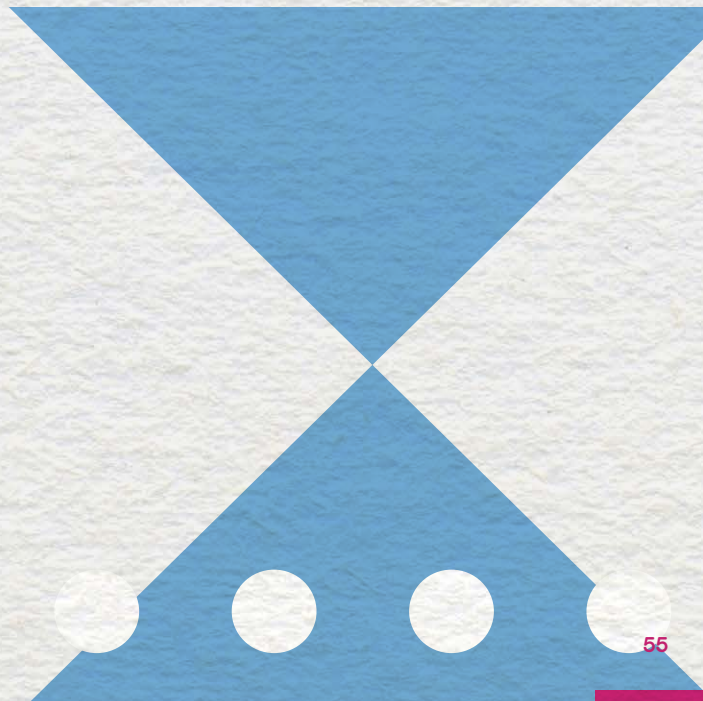
Met uitzondering van het OCMW van de Stad Brussel (dat een bijzonder profiel vertoont en gekenmerkt wordt door zijn ruime waaier aan activiteiten) stellen we zoals verwacht vast dat de bedragen van de OCMW-dotaties per inwoner het hoogst liggen bij de clusters van de eerste gordel en de grote "Kanaalgemeenten", gelet op de meer kwetsbare bevolking die de gemeenten van die clusters kenmerkt. In het deel over de ontvangsten konden we vaststellen dat het hoofdzakelijk gaat om de gemeenten met de hoogste fiscale druk en die ter zake dus over weinig armslag beschikken, met uitzondering van de gemeenten Sint-Joost-ten-Node en Sint-Gillis die over eigen ontvangsten beschikken die hoger dan het gemiddelde liggen.

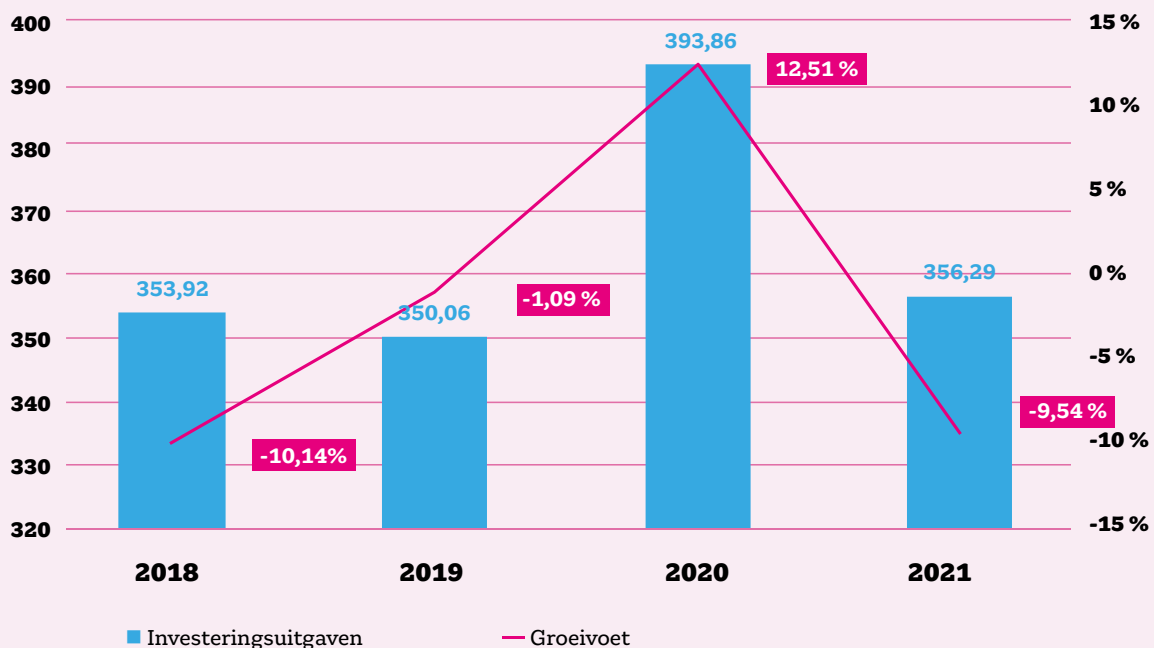
Buitengewone dienst

3. BUITENGEWONE DIENST

Grafiek 32:
Evolutie van de uitgaven voor alle negentien gemeenten, in miljoenen euro

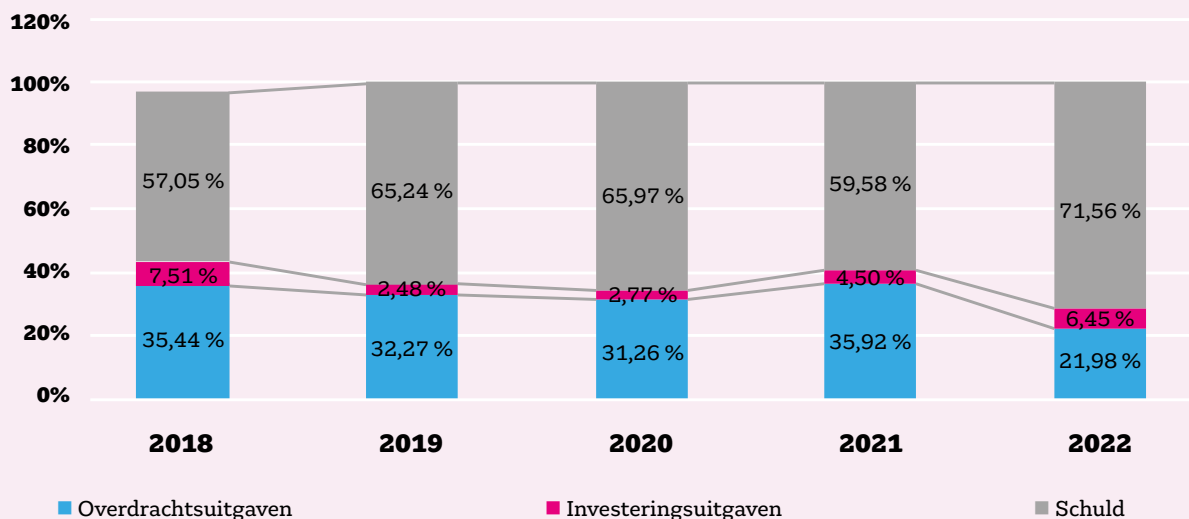
Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021

De evolutie van het investeringsbedrag van de negentien gemeenten van het BHG is stabiel gebleven in de periode van 2018 tot 2021. Het bedrag bedroeg 356,29 miljoen euro (292 euro per inwoner) in 2021, een lichte toename met 2,37 miljoen euro (0,67 %) ten opzichte van 2018.

De evolutie van het investeringsbedrag neemt af tussen 2018 en 2021, zonder rekening te houden met de Stad Brussel, waarvan het investeringsvolume alleen al 34,35 % van de investeringen in 2021 vertegenwoordigt. De investeringen zijn gedaald van 274,76 miljoen euro in 2018 naar 233,91 miljoen euro in 2021, een daling van 40,84 miljoen euro, wat overeenstemt met een jaarlijks negatief gemiddelde van 5,23 %.

Voor het dienstjaar 2022 zouden de investeringsprojecten 859,78 miljoen euro bedragen (471,66 miljoen zonder de Stad Brussel), wat overeenkomt met 703 euro per inwoner. Er moet worden opgemerkt dat het de investeringskredieten betreft die zijn opgenomen in de gemeentebegrotingen 2022. Dit bedrag moet dus worden genuanceerd met het oog op de aanzienlijke verschillen tussen de begrotingsramingen en de werkelijke cijfers op de rekening. In de periode 2018-2021 bedroeg het gemiddelde uitvoeringspercentage van de investeringsuitgaven van de Brusselse gemeenten immers 57,16 % (73,45 % buiten de Stad Brussel).

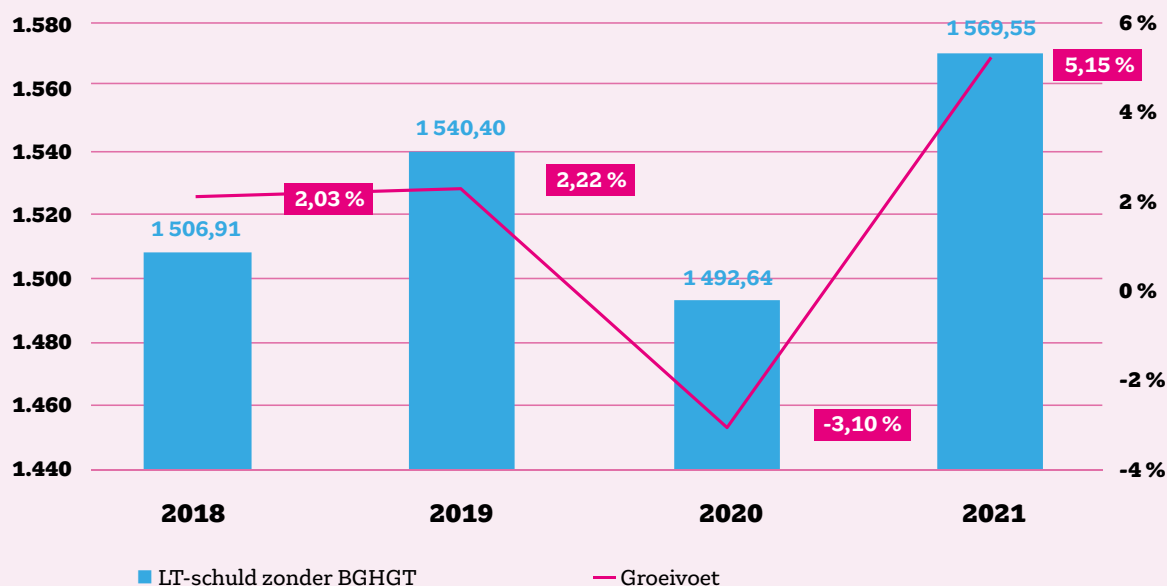
Grafiek 33:
Evolutie van de financieringsbronnen van de buitengewone dienst, met uitzondering van de Stad Brussel

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021, gewijzigde begrotingen 2022

In de periode 2018-2021 blijven leningen de belangrijkste financieringsbron. Voor het dienstjaar 2021 zullen de leningen 60 % van de totale ontvangsten vertegenwoordigen, tegenover 36 % voor de overdrachtsontvangsten en 4,50 % voor de investeringsontvangsten (zonder de Stad Brussel).

Grafiek 34 :
Evolutie van de langetermijnschuld
exclusief BGHGT-tussenkomen,
 in miljoenen euro

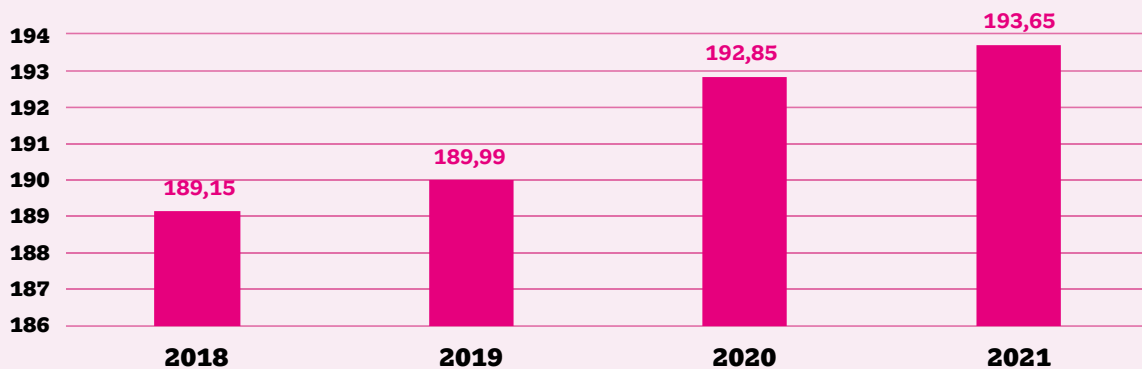
Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021

De langetermijnschuld (uitgezonderd het BGHGT) bedraagt 1,57 miljard euro (1 289 euro per inwoner) op de rekening 2021 voor alle negentien gemeenten van het BHG (1,194 miljard euro buiten de Stad Brussel). Dit is een stijging van 62,64 miljoen euro ten opzichte van de rekening 2018, of een gemiddelde jaarlijkse toename van 1,57 %. In 2021 bedroeg de langetermijnschuld 61,11 % van de gewone ontvangsten (buiten het gesubsidieerde onderwijs).

De lasten van de schulden (buiten het BGHFGT) zijn relatief stabiel en schommelen tussen 189,15 en 193,65 miljoen euro over de periode van 2018 tot 2021. De lasten van de schulden schommelen tussen 133,61 en 135,95 miljoen euro buiten de Stad Brussel. Er dient te worden opgemerkt dat de schulden opgenomen zijn in de gewone dienst.

Grafiek 35:
Evolutie van de lasten van de schulden
buiten BGHFGT-tussenkomst,
 in miljoenen euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2018-2021

CONCLUSIES

De analyse van de gewone ontvangsten en uitgaven van het eigen dienstjaar wijst op de doorslaggevende invloed van het **sociaaleconomisch profiel** van de gemeenten op hun financiële en begrotingsgegevens, zoals de **structuur** van de ontvangsten, het **niveau** en het **verloop** van de ontvangsten. De gegevens moeten in perspectief geplaatst worden door **rekening te houden met de behoeften** die het gevolg zijn van de Brusselse demografische en sociaaleconomische context, maar ook met factoren in verband met de specifieke gemeentelijke situatie zoals de aanwezigheid van infrastructuur van gewestelijk/nationaal niveau en de keuze inzake aanbod of uitbesteding van diensten, die weerspiegeld worden in de uitgaven. We kunnen de volgende exogene factoren aanhalen voor de **contextuele specifieke kenmerken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**, in vergelijking met de andere grote steden van het land: de aanwezigheid van beroeps-, school- of ziekenhuispendelaars, wat behoeften met zich meebrengt op het vlak van openbare werken (onderhoud van wegen) of stedenbouw, de hoge kosten van de politie per inwoner die verband houden met de specifieke veiligheidsbehoeften van het Gewest, het grote aantal leefloners en het aandeel gebouwen en belastingplichtigen in de gemeenten die zijn vrijgesteld van belastingen krachtens een federale en internationale regelgeving. De gemeenten moeten bovendien van op de eerste lijn het hoofd bieden aan uitdagingen zoals onderwijs, stedenbouw, huisvesting, pensioenen van het personeel, bijstand aan personen en veiligheid, met de middelen waarover ze beschikken (die ook afhangen van hun specifieke situatie).

De inspanningen van de gemeenten met het oog op een goed beheer zijn evenwel van onmiskenbaar belang, samen met een versterking van de gewestelijke financiering. In het licht van deze uitdagingen moeten zowel de plaatselijke besturen als het Gewest meer dan ooit opteren voor oplossingen en samenwerking waarbij de middelen **optimaal** benut worden, met inachtneming van de **beslissingsautonomie** van elke entiteit.

De gemeenten halen het merendeel van hun **middelen uit belastingen** (opcentiemen op de OV, aanvullende PB en gemeentebelastingen) en overdrachten afkomstig van het Gewest. De mogelijke groei van die ontvangsten kan naargelang van het sociaaleconomische profiel van de gemeenten evenwel beperkt zijn. De ontvangsten uit de **opcentiemen op de OV** en uit de aanvullende **PB** liggen boven het gemiddelde voor de residentiële gemeenten van het zuidoosten, hoewel ze lager zijn dan gemiddelde tarieven. Deze gemeenten beschikken dankzij een zeer gunstige sociaaleconomische context over relatief comfortabele ontvangsten zonder dat ze de fiscale druk op de bevolking en de ondernemingen beduidend moeten opvoeren. Sommige gemeenten met **sociaaleconomische profielen die grotere behoeften met zich meebrengen**, voor het merendeel residentiële gemeenten van het noordwesten en de grote "Kanaalgemeenten", hebben de opcentiemen op de OV opgetrokken tot ver boven het gemiddelde tarief omdat hun ontvangsten lager liggen dan het gewestelijke gemiddelde. Om hun uitdagingen het hoofd te kunnen bieden, hebben de meeste van die gemeenten overigens hun al zeer hoge opcentiemen nog verder opgetrokken, wat nog meer **fiscale druk** legt op een bevolking die al meer te kampen heeft met verarming, bevolkingsgroei en verjonging. Bij de residentiële gemeenten van het zuidoosten ligt het niveau van de ontvangsten daarentegen uitgesproken boven het gemiddelde, ondanks een lagere fiscale druk. Achter een vergelijkbaar niveau van ontvangsten kunnen dan ook zeer uiteenlopende situaties schuilgaan inzake fiscale druk op de bevolking, wegens de zeer diverse sociaaleconomische structuur van de Brusselse bevolking.

---

⁵ Source: M. Verdonk, M. Taymans, N. Van Droogenbroek, étude comparative de communes flamandes, wallonnes et bruxelloises du point de vue institutionnel et financier, mars 2009.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	2
KERNGEGEVENS	6
1. DE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VAN ALLE NEGENTIEN GEMEENTEN VAN HET BHG	10
1.1 Het resultaat van het eigen dienstjaar en het met reserves aangevulde gecumuleerde resultaat	12
1.2 Ontvangsten van het eigen dienstjaar: Evolutie en uitsplitsing voor alle negentien gemeenten	14
1.3 Uitgaven voor het eigen dienstjaar: Evolutie en uitsplitsing voor alle negentien gemeenten	18
2. DE BELANGRIJKSTE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN BIJ DE GEMEENTEN	22
2.1 De ontvangsten	24
2.1.1 De uitsplitsing van de ontvangsten	24
2.1.2 Aanvullende belasting op de onroerende voorheffing	28
2.1.3 Aanvullende belasting op de personenbelasting	34
2.1.4 Gemeentelijke fiscaliteit	38
2.1.5 Algemene dotatie aan de gemeenten	42
2.2 De uitgaven	44
2.2.1 De uitsplitsing van de uitgaven	44
2.2.2 Uitgaven voor het personeel in actieve dienst	31
2.2.3 Overdrachtsuitgaven	50
3. BUITENGEWONE DIENST	56
CONCLUSIES	62
INHOUDSOPGAVE	63
GRAFIEKEN	64
TABELLEN	65

GRAFIEKEN

GRAFIEK 1: Resultaat van het eigen dienstjaar (na functionele overboekingen), in miljoenen euro...	12
GRAFIEK 2: Gecumuleerd resultaat aangevuld met de gewone reserves zonder de provisies, in miljoenen euro.....	13
GRAFIEK 3: Evolutie van de ontvangsten voor alle negentien gemeenten van het BHG, in miljoenen euro.....	15
GRAFIEK 4: Uitsplitsing van de ontvangstencategorieën voor alle negentien gemeenten voor de rekeningen 2021.....	16
GRAFIEK 5: Evolutie van de uitsplitsing van de ontvangsten.....	17
GRAFIEK 6: Evolutie van de uitgaven voor alle negentien gemeenten van het BHG, in miljoenen euro...	18
GRAFIEK 7: Uitsplitsing van de uitgavencategorieën voor alle negentien gemeenten voor de rekeningen 2021.....	19
GRAFIEK 8: Evolutie van de uitsplitsing van de uitgaven.....	20
GRAFIEK 9: Ontvangsten van het eigen dienstjaar zonder het gesubsidieerde onderwijs in 2021 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro.....	24
GRAFIEK 10: Evolutie van de aanvullende belasting op de onroerende voorheffing, in miljoenen euro.	28
GRAFIEK 11: Ontvangsten van de opcentiemen op de OV teruggebracht tot het gewestelijke tarief in 2022 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro.....	30
GRAFIEK 12: Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de OV in 2022 per inwoner en per gemeente tegen het reële tarief en tegen het gewestelijke tarief, in euro.....	31
GRAFIEK 13: Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de OV in 2022 per inwoner en per gemeente tegen het reële tarief ten opzichte van het kadastrale inkomen per inwoner in 2022, in euro.....	32
GRAFIEK 14: Evolutie van de personenbelasting, in miljoenen euro.....	34
GRAFIEK 15: Ontvangsten van de opcentiemen op de PB teruggebracht tot het gewestelijke tarief in 2022 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro.....	36
GRAFIEK 16: Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de PB in 2022 per inwoner en per gemeente tegen het reële tarief en tegen het gewestelijke tarief, in euro.....	37
GRAFIEK 17: Evolutie van de gemeentelijke fiscaliteit, in miljoenen euro.....	38
GRAFIEK 18: Ontvangsten van de gemeentelijke fiscaliteit in 2021 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro.....	39
GRAFIEK 19: Uitsplitsing van de ontvangsten uit de fiscaliteit die een impact hebben op de bedrijven in de negentien gemeenten in 2021, in %.....	40
GRAFIEK 20: Ontvangsten in euro per inwoner uit de belasting op de kantooroppervlakte in 2021, in dalende volgorde.....	41
GRAFIEK 21: Algemene dotatie aan de gemeenten in 2021 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro.....	43

GRAFIEK 22: Uitgaven van het eigen dienstjaar zonder gesubsidieerd onderwijs in 2021 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro.....	44
GRAFIEK 23: Uitgaven voor het personeel in actieve dienst in 2021 per inwoner en per gemeente, in dalende volgorde, in euro.....	47
GRAFIEK 24: Evolutie van de uitgaven voor het personeel in actieve dienst, in miljoenen euro.....	48
GRAFIEK 25: Evolutie van de pensioenuitgaven, in miljoenen euro.....	49
GRAFIEK 26: Overdrachtsuitgaven in 2021 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro.....	50
GRAFIEK 27: Evolutie van de overdrachtsuitgaven naar de politiezones, in euro.....	51
GRAFIEK 28: Evolutie van de overdrachtsuitgaven naar de OCMW's, in miljoenen euro.....	52
GRAFIEK 29: Evolutie van de overdrachtsuitgaven naar de OCMW's, in miljoenen euro.....	53
GRAFIEK 30: Evolutie van de overdrachtsuitgaven naar de OCMW's (in miljoenen euro) en LL + EL..	54
GRAFIEK 31: Dotaties aan de OCMW's in 2021 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro.....	55
GRAFIEK 32: Evolutie van de uitgaven voor alle negentien gemeenten, in miljoenen euro.....	58
GRAFIEK 33: Evolutie van de financieringsbronnen van de buitengewone dienst, met uitzondering van de Stad Brussel.....	59
GRAFIEK 34: Evolutie van de langetermijnschuld exclusief BGHGT-tussenkomen, in euro.....	60
GRAPHIQUE 35: Evolutie van de lasten van de schulden buiten BGHFGT-tussenkomen, in euro.....	61

TABELLEN

TABEL 1: Samenvatting van de uitgesplitste ontvangsten per inwoner in 2021, in %.....	26
TABEL 2: Aantal opcentiemen op de OV.....	29
TABEL 3: Percentage opcentiemen op de PB.....	35
TABEL 4: Samenvatting van de uitgesplitste uitgaven per inwoner in 2021, in %.....	45
TABEL 5: Groeipercentage van de overdrachtsuitgaven naar OCMW's en LL + ELL.....	55

Titel van het werk

Focus BPB n° 12 • De Brusselse gemeentelijke financiën 2018 - 2022

Redactie

Directie Lokaal Personeel
Olivier Claeys en Angéline Biarent
lokalefinancien@gob.brussels

Lay-out

Octopus Creative Communication sprl

Cover

Octopus Creative Communication sprl

Vertaling

Brussel Synergie – Cel Vertaling

Verantwoordelijke uitgever

Rochdi Khabazi, Directeur-generaal

Wettelijk depot: 2024/14.404/1

© 2024 GOB – Brussel Plaatselijke Besturen – Alle rechten voorbehouden.

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

Sint-Lazarusplein 2 • 1035 Brussel

plaatselijke-besturen@gob.brussels
www.plaatselijke-besturen.brussels